

EYdigiFOLIO
early years digital folio

PRO

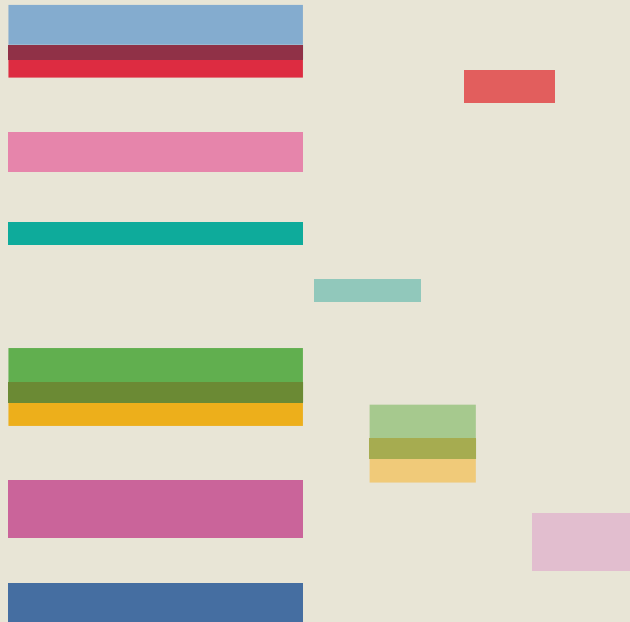
Digital Handbook

Manualul de Documentație Pedagogică în Educația Timpurie

Irlanda
Italia
Portugalia
România

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union 2022-1-PT01-KA220-SCH-00086979 <https://eydigifolio.ipb.pt/>

Title Manualul de Documentație
Pedagogică în Educația Timpurie

Authors

Design Ana Lúcia Pinto

Pagination Ana Lúcia Pinto

Photographies APEI / Adobe Stock images /
AEMT / CSSC / Universal Learning Systems

2023 December

ISBN

DOI

All rights reserved by
<https://eydigifolio.ipb.pt/>

This project has been funded by
the Erasmus+ Programme of the
European Union.

This publication reflects the views
only of the author, and the Com-
mission cannot be held responsible
for any use which may be made of
the information contained therein.

Digital
Handbook

Manualul de Documentație Pedagogică în Educația Timpurie

Irlanda

Italia

Portugalia

România

PORTUGALIA

AEMT

Margarida Peixoto Marques
Maria de Fátima Fernandes
Maria Filomena Almeida
Matilde Pires Sampaio

IPB

Cristina Mesquita
Ana Lucia Pinto
Cristiana Ribeiro
Maria Luisa Azevedo
Luis Castanheira
Rui Pedro Lopes
Luis Filipe Lobo

CSSC

Gisela Teixeira
Maria da Conceição Borges
Adriana Rocha
Ana Margarida Ribeiro
Sandra Pinheiro
Teresa Matos

ROMÂNIA

EUROED

Loredana Dănăilă
Anca Constantin
Alexandra Hanu
Marinica Maftai
Ionela-Marcelina Chirvase
Cătălina Haros
Andrei Bordeianu
Elza Gheorghiu
Vlad Orza

ITALIA

SESTINI

Angela Desideri
Lunardi Martina
Benedetta Piccioli
Stefania Zani
Claudia Guastini
Sandra Signori
Simona Massaro

PIXEL

Elisabetta Delle Donne
Lorenzo Martellini

IRLANDA

UNIVERSAL LEARNING SYSTEMS

Alan Bruce
Steve Goode
Imelda Graham

EYdigiFOLIO

early years digital folio December 2023
1st edition
e-book

O manual digital visa dotar os educadores de infância com as competências necessárias para:

- . Compreender o conceito de documentação pedagógica na educação infantil.
- . Aprender como a documentação pedagógica pode apoiar os processos de aprendizagem.
- . Refletir sobre as pedagogias participativas que utilizam a documentação pedagógica como forma de tornar visível a aprendizagem das crianças.
- . Aprender a usar a documentação pedagógica através da lente da abordagem holística.
- . Refletir sobre princípios éticos na documentação pedagógica.

PORTUGUESE HANDBOOK

The digital handbook aims to provide childhood educators and kindergarten teachers with the competences to:

- . Understand the concept of pedagogical documentation in early childhood education.
- . Apprehend how pedagogical documentation can support the learning processes
- . Reflect on the Participatory pedagogies that use pedagogical documentation as a way of making visible the children's learning.
- . Learn how to use pedagogical documentation through the lens of the holistic approach.
- . Reflect on ethical principles in pedagogical documentation.

ENGLISH HANDBOOK

Il manuale digitale ha lo scopo di fornire agli educatori dell'infanzia e agli insegnanti della scuola dell'infanzia le competenze per:

- . Comprendere il concetto di documentazione pedagogica nell'educazione della prima infanzia.
- . Capire come la documentazione pedagogica possa supportare i processi di apprendimento
- . Riflettere sulle pedagogie partecipative che utilizzano la documentazione pedagogica come un modo per rendere visibile l'apprendimento dei bambini
- . Imparare ad utilizzare la documentazione pedagogica attraverso un approccio olistico.
- . Riflettere sui principi etici nella documentazione pedagogica

ITALIAN HANDBOOK

Manualul digital își propune să ofere cadrelor didactice din învățământul preșcolar competențele necesare privind:

- . Înțelegerea conceptului de documentație pedagogică în educația timpurie a copiilor.
- . Aprecierea modului în care documentația pedagogică poate sprijini procesele de învățare
- . Să reflecteze asupra pedagogiilor participative care utilizează documentația pedagogică ca modalitate de a face vizibilă învățarea copiilor .
- . Să învețe cum să recurgă la documentația pedagogică prin prisma abordării holistice.
- . Să reflecteze asupra principiilor etice în documentarea pedagogică.

ROMANIAN HANDBOOK

Introducere

1. Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie

- 1.1. Ce este documentația pedagogică?
- 1.2. Caracteristicile documentației pedagogice
- 1.3. Exemple de prevederi ale Politicii naționale
- 1.4. Sugestii de auto-reflecție
- 1.5. Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

2. Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor

- 2.1. Copiii ca învățăcei și metodele cadrelor didactice
- 2.2. Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3. Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4. Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5. Prezentarea documentației
- 2.6. Sugestii de auto-reflecție
- 2.7. Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

3. Pedagogii Participative în Educația Copiilor

- 3.1. Abordarea HighScope
- 3.2. Abordarea Reggio Emilia
- 3.3. Abordarea Montessori

- 3.4. Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)
- 3.5. Sugestii de auto-reflecție
- 3.6. Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

4. Abordarea Holistică în Educația Timpurie

- 4.1. Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru
- 4.2. Copilul ca un întreg și activitățile profesioniștilor
- 4.3. Interconectarea dintre dezvoltare, învățare și curriculum
- 4.4. Articularea cunoașterii și acțiunea de integrare
- 4.5. Rolul cadrului didactic în promovarea dezvoltării holistice
- 4.6. Sugestii de auto-reflecție
- 4.7. Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

5. Principii etice în documentația pedagogică

- 5.1. Respectarea drepturilor copiilor în timpul procesului de învățare
- 5.2. Agenția și participarea copiilor
- 5.3. Respectul față de copii în timpul colectării datelor
- 5.4. Sugestii de auto-reflecție
- 5.5. Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Bibliografie

Introducere

Bine ați venit la Manualul de Documentație Pedagogică în Educația Timpurie! Acest ghid cuprinzător a fost elaborat pentru a oferi cadrelor didactice din învățământul preșcolar, profesioniștilor și părinților interesate din domeniul educației copiilor o înțelegere aprofundată a documentației pedagogice și a rolului său esențial în optimizarea experiențelor de învățare ale copiilor.

Documentația pedagogică este un instrument indispensabil care facilitează observarea și interpretarea învățării și dezvoltării copiilor. Acest proces le permite cadrelor didactice din învățământul preșcolar să ia decizii în cunoștință de cauză, să adapteze strategiile de predare și să creeze medii îmbucurătoare care să cultive potențialul fiecărui copil.

În acest manual, vom analiza conceptele de bază, caracteristicile și metodele documentației pedagogice. De asemenea, explorăm legătura sa complexă cu procesul de învățare a copiilor, cu curriculum emergent, dar și cu diverse practici pedagogice participative. Punem accentul pe o abordare holistică a educației timpurii, subliniind principiile de integralitate, interconectare, incluziune și echilibru. Totodată, se vor analiza considerentele etice și principiile care reglementează documentația pedagogică pentru a se asigura că respectul și drepturile copiilor sunt garantate pe tot parcursul procesului.

Fiecare secțiune a acestui manual este concepută pentru a oferi perspective utile, exemple din viața reală, instrumente practice și sugestii de auto-reflecție pentru a ajuta cadrele didactice din învățământul preșcolar să implementeze documentația pedagogică în mod eficient în practicile lor de predare. Prin adoptarea documentației pedagogice, ne propunem să îmbunătățim calitatea educației copiilor și să contribuim la dezvoltarea holistică și la învățarea pe tot parcursul vieții a copiilor pe care îi sprijinim.

Alături de noi, în această călătorie edificatoare prin paginile acestui manual, veți descoperi complexitatea documentației pedagogice și potențialul său transformator în educația copiilor. Haideti să promovăm un mediu în care procesul de învățare nu este doar observat, ci și cu adevărat înțeles, celebrat și cultivat.

Vă dorim lectură plăcută! Sperăm că aceste noțiuni vă vor oferi posibilitatea de a crea un impact semnificativ în viața micilor elevi!

1. Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie

Introducere

1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie ----->

- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie

1. Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie

Alan Bruce, Steve Goode and Imelda Graham,
Learning System, Dublin, Ireland

Documentația pedagogică poate fi descrisă drept un demers prin care procesele (cum ar fi învățarea) și practicile (cum ar fi munca de proiect) devin vizibile și, prin urmare, supuse reflecției, dialogului, interpretării și criticii. Prin urmare, aceasta implică atât documentația în sine, prin producerea și selectarea unor materiale variate, cum ar fi fotografii, înregistrări video, casete, notițe, lucrări ale copiilor, cât și discutarea și analiza acestei documentații într-un mod riguros, critic și democratic - întotdeauna în raport cu ceilalți. (Moss, 2019).

“Am petrecut aproape patruzeci de ani fiind preocupat și implicat în ceea ce privește îngrijirea și educația copiilor mici, în calitate de părinte, cadru didactic din învățământul preșcolar, manager și, mai recent, profesor al viitoarelor cadre didactice din învățământul preșcolar. Nu-mi pot imagina să fi petrecut atât de mult timp alături de copiii mici dacă nu aș fi avut o pasiune pentru a-i vedea cum cresc, se dezvoltă și ajung să înțeleagă lumea din jurul lor. Am petrecut multe ore în zonele cu nisip sau apă și sunt foarte puține lucruri noi, pentru mine, de descoperit despre

proprietățile acestor materiale. Ceea ce a alimentat această pasiune pentru o perioadă atât de lungă de timp este oportunitatea de a reflecta alături de copiii mici, de a mă implica cu ei în descoperirea unor lucruri noi, de a urmări cum se desfășoară învățarea lor și bucuria pe care o arată atunci când descoperă ceva nou sau fac o conexiune care nu era evidentă înainte” (Prolog personal, Steve Goode 2023).

În multe privințe, această concepție personală asupra educației timpurii sintetizează ideea de documentație pedagogică în care:

- Descriem ceea ce fac copiii;
- Reflectăm la ceea ce ar putea însemna;
- Luăm în considerare toate modalitățile prin care putem sprijini și aprofunda învățarea lor.
- Începem să facem această învățare vizibilă pentru copii și pentru adulții din viața lor.

Această pasiune este împărtășită de multe cadre didactice din educația timpurie, iar angajamentul lor față de educația timpurie și față de copiii mici este evident, dar, din păcate, în multe țări,

1.1 Ce este documentația pedagogică?

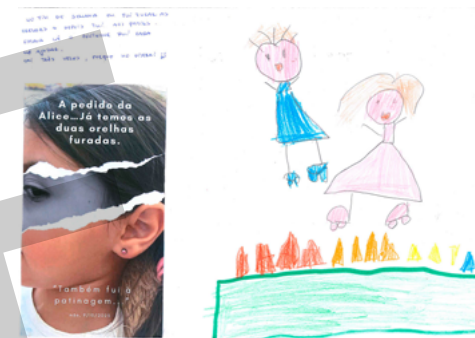
1.2 Caracteristicile documentației pedagogice

1.3 Exemple de prevederi ale Politicii naționale

1.4 Sugestii de auto-reflecție

1.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

acest lucru nu este corelat cu respectul și recunoașterea pe care le merită. Profesorii debutanți sunt adesea prost plătiți, iar importanța educației timpurii este rareori recunoscută ca fiind începutul educației. Acest manual subliniază importanța modului în care documentația poate fi utilizată pentru a evidenția deprinderile copiilor în primii ani de viață, precum și faptul că educația începe cu mult înainte ca aceștia să meargă la școală.

WEEK FROM 21 TO 23 NOVEMBER OF 2022	REFLECTION/EVALUATION/PLANNING	ACTIVITY ROOM	3-5 YEAR OLD
<p>...and we are here!</p> <p>"we did a project with the shells and glue."</p> <p>"I did."</p> <p>"with clay and glue."</p> <p>"A.I."</p> <p>"to give to my friend and go to school."</p> <p>"I did."</p> <p>"we got chalk in the glue."</p> <p>"I did."</p> <p>"we discovered that our snails had babies."</p> <p>"I did."</p>	<p>"I enjoyed working with the shells and glue."</p> <p>"I did."</p> <p>"I enjoyed working with clay and glue."</p> <p>"I did."</p> <p>"I really really enjoyed working with the chalk in the glue."</p> <p>"I did."</p> <p>"I enjoyed playing in the construction area."</p> <p>"I did."</p>	<p>"I didn't like making so many games, I would prefer to have more read more with clay."</p> <p>"I did."</p> <p>"I didn't like working in the green area because there were too many children in there they didn't respect the work project of dinosaurs."</p> <p>"I did."</p> <p>"I didn't like going to the garden play area because there were no more mice there in the other areas."</p> <p>"I did."</p>	<p>"we can use bones and wheels."</p> <p>"Beautiful."</p> <p>"Let's use the hat glue with the help of girls or another adult."</p> <p>"I did."</p> <p>"I like to watch the project of dinosaurs."</p> <p>"I did."</p> <p>"I like to watch the project of dinosaurs."</p> <p>"I did."</p> <p>"I like to watch the project of dinosaurs."</p> <p>"I did."</p> <p>"I like to watch the project of dinosaurs."</p> <p>"I did."</p>

Introducere

1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie ----->

2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor

3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor

4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie

5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie

1.1 Ce este documentația pedagogică?

1.2 Caracteristicile documentației pedagogice

1.3 Exemple de prevederi ale Politicii naționale

1.4 Sugestii de auto-reflecție

1.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

1.1 Ce este documentația pedagogică?

Documentația pedagogică, așa cum este ea utilizată în educația timpurie, implică colectarea sistematică și deliberată a dovezilor privind învățarea și dezvoltarea copiilor, precum și a reflecțiilor cadrelor didactice. Documentația servește drept instrument pentru a înțelege și a face vizibil procesul de învățare și poate contribui la fundamentarea strategiilor ulterioare de predare și învățare. Cu toate acestea, ea nu adoptă aceeași formă în diferite țări din întreaga lume și există multe exemple de utilizare a acesteia în diferite regiuni. De pildă, unele descrieri sunt incluse în următoarele surse: în Marea Britanie (Bath, 2012), Italia (Picchio, Di Giandomenico, & Musatti, 2014), Scandinavia (Kalliala & Pramling Samuelsson, 2014), SUA și Canada (Stacey, 2015), Portugalia (Mesquita, 2022; Sousa, 2019). Mai multe detalii despre modul în care unele țări europene (Irlanda, Italia, Portugalia și România) abordează problema documentației vor fi prezentate ulterior în acest capitol.

Unul dintre scopurile principale ale documentației pedagogice este de a sprijini și de a îmbunătăți experiențele de învățare ale copiilor. Aceasta implică observarea copiilor în diverse contexte, cum ar fi în jocul, activitățile de grup sau proiectele individuale, și documentarea acțiunilor, interacțiunilor și expresiilor

acestora. Această documentație poate lua diverse forme, inclusiv note scrise, fotografii, videoclipuri, mostre de lucrări ale copiilor și înregistrări audio, iar oricare dintre aceste forme va fi abordată în capitolele ulterioare ale acestui manual.

Cu toate acestea, documentația pedagogică merge dincolo de simpla înregistrare a ceea ce fac copiii: ea vizează surprinderea gândirii, a teoriilor și a proceselor de elaborare a sensurilor care stau la baza acțiunilor lor. Aceasta necesită o observare și o interpretare atentă din partea cadrelor didactice care caută să înțeleagă și să dea sens învățării copiilor. Ea necesită o conștientizare profundă a modului în care copiii mici exprimă ideile și pun întrebări despre lumea din jurul lor. Prin acest proces, profesorii pot identifica interesele, punctele forte și provocările copiilor și își pot adapta practicile de predare în consecință. Această cunoaștere trebuie să treacă printr-o "lentilă de gândire" care să aibă în vedere:

- . Evenimente sau trăiri recente în clasă
- . O bună înțelegere a cunoștințelor copilului cu privire la subiect;
- . Contextul cultural și familial al copilului.

Când facem acest lucru, putem înțelege de unde vine interesul, pasiunea sau acțiunea copilului. Aceasta ne poate ajuta să stabilim ce direcție să urmărim în clasă și ne oferă bazele "curriculumului emergent". Punctul de plecare este reprezentat de întrebarea: "Ce observ la jocul copiilor, ce fac, cu cine se joacă, ce materiale folosesc, cum se joacă?"

Următoarea etapă este aceea în care educatorii se angajează într-o reflecție și analiză continuă a documentației, observațiilor, fotografiilor și a celorlalte elemente colectate. Aceasta include schimbul și colaborarea cu colegii sau angajarea într-un dialog profesional pentru a-și aprofunda înțelegerea învățării copiilor și pentru a identifica posibilele conexiuni cu obiective și teorii educaționale mai largi. Documentația îi ajută pe profesori să identifice modele, concepte emergente și domenii care necesită explorare sau intervenție ulterioară, pe lângă analiza și discuțiile cu colegii, este important să aibă un dialog cu copiii și părinții acestora pentru a face vizibile activitățile și procesul de învățare a copiilor pentru toți.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie ----->
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

1.1 Ce este documentația pedagogică?

- 1.2 Caracteristicile documentației pedagogice
- 1.3 Exemple de prevederi ale Politicii naționale
- 1.4 Sugestii de auto-reflecție
- 1.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

1.2 Caracteristicile documentației pedagogice

Este important de remarcat faptul că proprietățile documentației pedagogice pot varia în funcție de diferite contexte, abordări și concepte educaționale. Cu toate acestea, următoarele caracteristici oferă un cadru general pentru a înțelege natura și scopul documentației pedagogice.

Observațional

Documentația pedagogică se bazează pe observarea atentă a acțiunilor, interacțiunilor și expresiilor copiilor. Aceasta implică o atenție deosebită la detalii și captarea momentelor semnificative de învățare și implicare.

Reflectiv

Documentația pedagogică le solicită cadrelor didactice să analizeze și să gândească în mod critic. Aceasta presupune interpretarea și înțelegerea dovezilor documentate, explorarea teoriilor și proceselor de gândire care stau la baza copiilor și analizarea implicațiilor pentru predare și învățare.

Sistematic și intențional

Documentația pedagogică implică o abordare deliberată și sistematică a colectării, organizării și analizei dovezilor privind învățarea și dezvoltarea copiilor.

Documentația pedagogică nu este întâmplătoare sau aleatorie, ci urmează un proces structurat și cu un scop precis.

Colaborare

Documentația pedagogică presupune adesea procese de colaborare între cadre didactice și, uneori, între părinți. Aceasta încurajează distribuția și analiza observațiilor, a interpretărilor și a reflecțiilor, permițând perspective și viziuni diverse.

Holistic

Documentația pedagogică încearcă să surprindă natura holistică a învățării și dezvoltării copiilor. Aceasta nu se rezumă la aptitudinile sau rezultatele izolate și ia în considerare dimensiunile sociale, emoționale, cognitive și fizice ale creșterii și progresului copiilor.

Autentic și contextual

Documentația pedagogică urmărește să surprindă învățarea copiilor în contexte autentice și semnificative. Aceasta reflectă experiențele zilnice și normale ale copiilor, și nu situațiile inventate sau artificiale.

Comunicativ

Documentația pedagogică servește ca mijloc de comunicare și schimb de informații. Aceasta implică documentarea și prezentarea dovezilor în diferite forme, cum ar fi note scrise, fotografii, videoclipuri, mostre de lucrări ale copiilor și înregistrări audio. Aceasta permite cadrelor didactice, părinților și altor părți interesate să înțeleagă și să aprecieze parcursul de învățare al copiilor.

Continuu și repetitiv

Documentația pedagogică este un proces continuu și repetitiv. Acesta implică cicluri repetate de observare, documentare, reflecție și acțiune, permițând îmbunătățirea și adaptarea continuă a practicilor de predare și învățare.

Informativ și util

Documentația pedagogică oferă informații valoroase pentru cadre didactice, permițându-le să își documenteze practicile de predare și să ia decizii. Aceasta oferă informații cu privire la interesele, punctele forte, provocările și progresele de învățare ale copiilor, orientând planificarea activităților viitoare, sprijinul individualizat și dezvoltarea curriculumului, și oferă cunoștințele necesare pentru a comunica în mod clar cu părinții despre copiii lor.

1.3. Exemple de prevederi ale Politicii naționale

Evaluarea și documentația joacă un rol esențial în configurarea parcursului educațional al tinerilor elevi din învățământul preșcolar. O înțelegere cuprinzătoare a dezvoltării și a progresului de învățare a unui copil este esențială pentru a oferi un sprijin adaptat și pentru a stimula creșterea acestuia. La nivelul diferitelor țări, cadrele juridice și cerințele naționale ale fiecărui stat modelează practicile de evaluare, punând accentul pe abordări unice ale educației timpurii în copilărie.

În acest studiu, analizăm referințele juridice și directivele privind evaluarea și documentația în patru țări diferite: Portugalia, Irlanda, România și Italia. Aceste țări, cu contexte culturale și educaționale distincte, ne oferă o perspectivă valoroasă asupra modului în care acordă prioritate abordărilor centrate pe copil, pedagogiei participative și îmbunătățirii continue pentru a spori calitatea educației timpurii.

Explorați împreună cu noi complexitatea cadrului legislativ și a cerințelor naționale din fiecare țară și dobândiți o mai bună înțelegere a modului în care practicile de evaluare influențează

dezvoltarea curriculumului, strategiile educaționale și dezvoltarea holistică a copiilor mici. Prin această analiză comparativă, ne propunem să evidențiem temele comune și perspectivele unice care contribuie la promovarea învățării și creșterii optime a elevilor mici.

În **Portugalia**, evaluarea și documentația privind progresul copiilor în educația timpurie sunt ancorate în cadrul național de reglementare. Orientările curriculare pentru educația preșcolară (OCEPE), mandatate de Despacho nr. 9180/2016, servesc drept referință principală pentru construirea și gestionarea curriculumului. Decretul-lege nr. 241/2001 stabilește Profilul specific de performanță profesională al cadrelor didactice din învățământul preșcolar, care întrește procesul de evaluare. Evaluarea este privită ca un ciclu continuu și interconec-

tat care implică observarea, înregistrarea, documentația, planificarea și evaluarea învățării și dezvoltării copiilor. Educatorii utilizează evaluarea sistematică pentru a-și fundamenta planificarea și pentru a crea intervenții educaționale semnificative. Evaluarea este văzută ca un aspect fundamental al procesului educațional, care influențează dezvoltarea curriculumului și favorizează rezultatele învățării.

În **Irlanda**, evaluarea și documentația în domeniul educației timpurii sunt ghidate de două cadre esențiale: Aistear, Cadru Curricular pentru Copilăria Timpurie, și Síolta, Cadru Național de Calitate. Aistear oferă orientări curriculare cuprinzătoare pentru cadrele didactice pentru a sprijini învățarea și dezvoltarea copiilor de la naștere până la șase ani. Abordarea prioritizează învățarea bazată pe joc, recunoscând punctele

Introducere

1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie ----->

2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor

3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor

4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie

5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie

forte și interesele unice ale fiecărui copil. Evaluarea observațională este centrală, educatorii documentând progresul copiilor prin intermediul poveștilor de învățare și al portofoliilor. Școlta pune accentul pe standardele de calitate în toate aspectele serviciilor/situațiilor și sprijină educatorii în furnizarea de îngrijire și educație de înaltă calitate. Sunt încurajate practicile de evaluare formativă, promovând îmbunătățirea continuă a abordărilor educaționale. Implicarea părinților este apreciată, promovând parteneriate de colaborare pentru a îmbunătăți experiențele și dezvoltarea copiilor.

În **România**, importanța evaluării în educația timpurie este subliniată de ghidurile elaborate de Serviciul Național de Evaluare și Examinare (SNEE). Evaluarea în învățământul preșcolar are ca scop măsurarea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor și comportamentelor dobândite de copii prin procesul educațional. Pedagogia participativă joacă un rol crucial, prin implicarea copiilor, familiilor, cadrelor didactice și ale altor părți interesate în procesul de evaluare. Cadrul legal românesc, îndeosebi Legea Educației Naționale, sprijină implementarea practicilor de evaluare participativă și reflexivă, asigurând trasee educaționale și de dezvoltare personalizate

pentru fiecare copil. Evaluarea continuă permite luarea unor decizii în cunoștință de cauză pentru a ajusta și îmbunătăți experiențele educaționale ale preșcolarilor.

În **Italia**, accentul se pune pe evaluarea competențelor, care se extinde dincolo de achizițiile cognitive pentru a cuprinde atitudini, abilități creative și abilități psihomotorii. Prin competență înțelegem ansamblul de achiziții referitoare la cunoaștere, know-how, a ști cum să fi. În Italia, pentru fiecare domeniu de experiență identificat în Cadrul național, sunt evaluate diferite obiective de competență.

Principalele referințe juridice pentru evaluare și documentație sunt încorporate în liniile pedagogice ale sistemului integrat 0-6. Accentul este pus pe o evaluare cuprinzătoare, care se extinde dincolo de achizițiile cognitive pentru a cuprinde atitudinile, abilitățile creative și competențele psihomotorii. Evaluarea formativă este narativă și pozitivă, concentrându-se pe progresele și realizările fiecărui copil. Profesorii folosesc diverse metode de evaluare, cum ar fi observațiile, conversațiile și analiza lucrărilor copiilor, pentru a documenta parcursul de învățare a copiilor. Implicarea părinților este accentuată, iar documentația este împărtășită cu familiile în timpul

1.1 Ce este documentația pedagogică?

1.2 Caracteristicile documentației pedagogice

1.3 Exemple de prevederi ale Politicii naționale

1.4 Sugestii de auto-reflecție

1.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

ședințelor pentru a promova înțelegerea și sprijinul colaborativ pentru creșterea și dezvoltarea fiecărui copil.

Evaluarea și documentația în domeniul educației timpurii în **Portugalia, Irlanda, România, și Italia** se bazează pe cadrele ju-

ridice respective, punând accentul pe abordări continue, participative și formative. Aceste cadre acordă prioritate practicilor centrate pe copil, metodologiilor reflexive și strategiilor incluzive pentru a asigura rezultate optime de învățare și o dezvoltare holistică pentru tinerii învățăcei.

Introducere

1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie ----->

2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor

3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor

4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie

5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie

1.1 Ce este documentația pedagogică?

1.2 Caracteristicile documentației pedagogice

1.3 Exemple de prevederi ale Politicii naționale

1.4 Sugestii de auto-reflecție

1.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

1.4 Sugestii de auto-reflecție

Ce observați în legătură cu jocul copiilor din școala dumneavoastră?

Ce întrebări considerați că s-ar putea ivi în legătură cu acest joc?

Cum ați putea documenta jocul pe care îl observați?

Priviți această fotografie →

Ce vedeți?

Cum ați putea vorbi cu copiii despre această imagine?

Cum ați putea să o încorporați în documentația dumneavoastră?

Figure 1 Children in action

1.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Câteva lecturi suplimentare

Stacey, S. (2015). *Pedagogical Documentation in Early Childhood*. Red Leaf Press.

Fleet, A., Patterson, C., & Robertson, J. (2017). *Pedagogical Documentation in Early Years Practice*. Sage.

Videoclipuri

Learning Stories: Documentation Project - Pedagogical Narration in Saanich Elementary Schools

The Urgency of Slow - Session 1

Standard II - Webinar: Pedagogical Documentation: Making Learning and Professionalism Visible

Slow pedagogy - making time for children's learning and development

2. Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie**

- 2.1 Copiii ca învățăței și metodele cadrelor didactice
- 2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5 Prezentarea documentației
- 2.6 Sugestii de auto-reflecție
- 2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

2. Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor

Alan Bruce, Steve Goode and Imelda Graham
Learning System, Dublin, Ireland

Acest capitol arată modul în care documentația pedagogică poate sprijini învățarea copiilor, făcând vizibil pentru profesor ce și cum învață copiii. Este descrisă ideea de reflecție și importanța acesteia în procesul de învățare. Capitolul se încheie prin prezentarea unui studiu de caz care ilustrează modul în care documentația este utilizată într-un cadru de educație timpurie pentru a face vizibilă învățarea copiilor pentru aceștia, dar și pentru colegi și părinți.

2.1 Copiii ca învățăței și metodele cadrelor didactice

Relația dintre documentația pedagogică și învățarea copiilor este semnificativă și multifacetată. Iată câteva **aspecte cheie**:

Evaluare și Reflecție

Documentația pedagogică le oferă cadrelor didactice posibilitatea de a evalua și de a reflecta asupra proceselor de învățare, progreselor și realizărilor copiilor. Prin observarea și documen-

tarea activităților acestora, cadrele didactice pot obține informații despre atuurile și interesele copiilor, precum și despre zonele în care ar putea fi nevoie de sprijin suplimentar. Acest lucru poate duce la necesitatea unor observații suplimentare și putem începe să observăm evoluția naturii ciclice a observației, reflecției și planificării, care duce la acțiuni și observații suplimentare, iar ciclul începe din nou. Acest ciclu reflexiv este esențial pentru documentația pedagogică.

Multe dintre ideile și metodele noastre privind practica reflexivă pot fi urmărite până la Schön. El a făcut o diferențiere între “reflecția asupra acțiunii” și “reflecția în acțiune” (Schön 1987). Pe scurt, diferența dintre acestea este următoarea.

- *Reflecția în acțiune: gândirea agilă.*
- *Reflecția asupra acțiunii: gândirea retrospectivă - sau reflecția “după eveniment*

Ambele abordări au un rol în documentația pedagogică.

Schön a sugerat că reflecția este folosită de specialiști atunci când aceștia se confruntă cu situații unice și când este posibil

ca indivizii să nu poată aplica teoriile sau tehnicile cunoscute și învățate anterior. Ideile sale au stârnit imaginația multor persoane care lucrează cu oamenii în serviciile publice, cum ar fi sănătatea, asistența socială și educația, și au influențat practicile din întreaga lume în încercarea de a îmbunătăți aceste servicii. (Craft & Paige-Smith, 2013)

Reflecția asupra acțiunii implică atât reflecția asupra propriei persoane, cât și cu colegii, cu copiii și părinții. Atunci când suntem deschiși să împărtășim observațiile noastre cu ceilalți, se ivește posibilitatea de schimbare și îmbunătățire.

Colaborare și Comunicare

Documentația pedagogică încurajează colaborarea și comunicarea între copii, cadre didactice, părinți și alți actori implicați în educația copilului. Documentația oferă o înregistrare tangibilă a învățării copiilor, permițând educatorilor să împărtășească informații și să discute cu părinții despre progresele înregistrate. Aceasta favorizează un parteneriat între cadre didactice și părinți, ceea ce duce la o abordare holistică a învățării copiilor. Distribuția și reflecția cu ceilalți sunt esențiale pentru a obține o înțele-

gere deplină atât a metodelor noastre, cât și a învățării copiilor. Studiul de caz descris mai jos arată importanța colaborării, atât în ceea ce privește proiectarea, cât și reflecția asupra procesului.

Învățare Individualizată

Prin intermediul documentației pedagogice, cadrele didactice își pot adapta strategiile de predare pentru a răspunde nevoilor individuale ale copiilor.

Experiențe de Învățare Semnificative

Documentația ajută cadrele didactice să identifice experiențe de învățare semnificative pentru copii. Prin observarea și documentarea intereselor copiilor, cadrele didactice pot crea medii și activități care să se bazeze pe aceste interese. Acest lucru sporește implicarea și motivația, ceea ce duce la o învățare mai profundă și mai semnificativă. În același mod în care observăm copiii individual și reacționăm în mod corespunzător, putem folosi această abordare cu întregul grup.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- ### Bibliografie

- 2.1 Copiii ca învățăcei și metodele cadrelor didactice
- 2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5 Prezentarea documentației
- 2.6 Sugestii de auto-reflecție
- 2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Reflecție și Îmbunătățire Continuă

Documentația pedagogică încurajează cadrele didactice să reflecteze asupra practicilor lor de predare și să facă ajustări pe baza observațiilor lor. Aceasta promovează un ciclu de perfecționare continuă, ceea ce oferă posibilitatea cadrelor didactice să își perfecționeze strategiile și să creeze experiențe de învățare mai eficiente pentru copii.

Responsabilizarea Copiilor

Documentația pedagogică îi poate responsabiliza pe copii prin implicarea lor în acest proces. Aceasta încurajează autoreflexia, gândirea critică și metacogniția, permițându-le copiilor să devină participanți activi în procesul de învățare.

Documentația pedagogică se bazează pe ideile pedagogiilor participative care se concentrează pe adulți și copii și pe modul în care aceștia contribuie la co-construcția cunoștințelor prin participarea la procesul de învățare (Oliveira-Formosinho & Sousa, 2019). Ea se contrapune puternic cu ideile pedagogiei transmisive în care profesorul controlează atât conținutul, cât și procesul de învățare. În acest caz, docu-

mentația vine în ajutorul profesorului și al instituției, cu accent pe cât de bine se descurcă. Copiii participă foarte puțin.

Documentația pedagogică percepe copiii drept participanți activi la propriul proces de învățare. Aceștia își clădesc cunoștințele și înțelegerea prin interacțiunile cu mediul înconjurător, prin interacțiunile sociale cu colegii și adulții și prin propria lor explorare și cercetare. În calitate de învățăcei, copiii au preocupări, abilități și stiluri de învățare unice, care trebuie recunoscute și sprijinite de cadrele didactice. Iată câteva practici pe care cadrele didactice le pot utiliza pentru a facilita învățarea copiilor, care completează pedagogia participativă:

Abordări centrate pe copil

Recunosc și răspund nevoilor individuale, intereselor și punctelor forte ale copiilor, permițându-le acestora să se exprime și să aleagă în ceea ce privește experiențele lor de învățare.

Învățarea prin joacă

Jocul este o componentă vitală a învățării copiilor. Cadrele didactice pot integra învățarea prin joacă în metodele lor prin furnizarea de materiale și spații de joacă deschise care să ofere posibilitatea de a desfășura activități selectate în mod autonom, care să stimuleze imaginația, rezolvarea problemelor și interacțiunea socială.

Învățarea prin Investigație

Încurajarea învățării prin investigație implică promovarea curiozității, a întrebărilor și a investigației. Învățarea bazată prin investigație favorizează gândirea critică, rezolvarea problemelor și o înțelegere mai profundă a conceptelor.

Structură și sprijin

Cadrele didactice pot oferi suport și sprijin prin modelare, practică ghidată, distribuirea sarcinilor în etape ușor de gestionat și transmiterea feedback-ului. Încurajarea le permite copiilor să facă față unor noi provocări și să dezvolte abilități de gândire de nivel superior.

Colaborare și Învățare Socială

Promovarea colaborării și a învățării sociale le permite copiilor să învețe de la și alături de colegii lor. Învățarea prin colaborare îmbunătățește abilitățile sociale, empatia și asumarea perspectivelor.

Reflecție și Metacogniție

Cadrele didactice pot facilita reflecția și metacogniția prin încurajarea copiilor de a reflecta asupra propriilor procese de gândire și învățare. Practicile de reflecție îi ajută pe copii să dezvolte o conștientizare mai profundă a lor în calitate de elevi și să se implice mai activ în învățarea lor (Whitebread & O'Sullivan, 2012).

Prin integrarea acestor practici, cadrele didactice pot crea un mediu de învățare incluziv și atractiv, care să sprijine dezvoltarea holistică a copiilor și să le maximizeze potențialul de învățare.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

- 2.1 Copiii ca învățăcei și metodele cadrelor didactice
- 2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5 Prezentarea documentației
- 2.6 Sugestii de auto-reflecție
- 2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent

Documentația pedagogică și curriculum emergent sunt strâns legate între ele în educația timpurie. Curriculum emergent este o abordare a predării și învățării care pune accentul pe interesele, experiențele și întrebările copiilor ca bază pentru elaborarea curriculumului. Aceasta recunoaște faptul că elevii sunt participanți activi la propria învățare și că interesele și ideile lor pot modela direcția curriculumului. Uneori, subiectele apar ca urmare a intereselor copiilor. Alteori, cadrele didactice introduc subiecte specifice pentru a sprijini învățarea copiilor. (AistearSólta, 2019) Acest lucru poate lua forma unui răspuns la preocupările copiilor în momentul respectiv, "Vreau să pictez" sau diverse activități planificate de către cadrul didactic conform curriculumului.

Observarea și reflecția atentă, atât în acțiune, cât și cu privire la acțiune, îl pot sprijini pe cadrul didactic în planificarea curriculumului emergent. După ce ați observat preocuparea unui elev, planificați o activitate sau o modalitate prin care să amplificați interesul copilului, următorul pas fiind reflecția asupra activității. Există mai multe abordări ale reflecției, cea mai utilă pentru primii ani se bazează pe Ciclu reflexiv Gibbs (Gibbs, 1988).

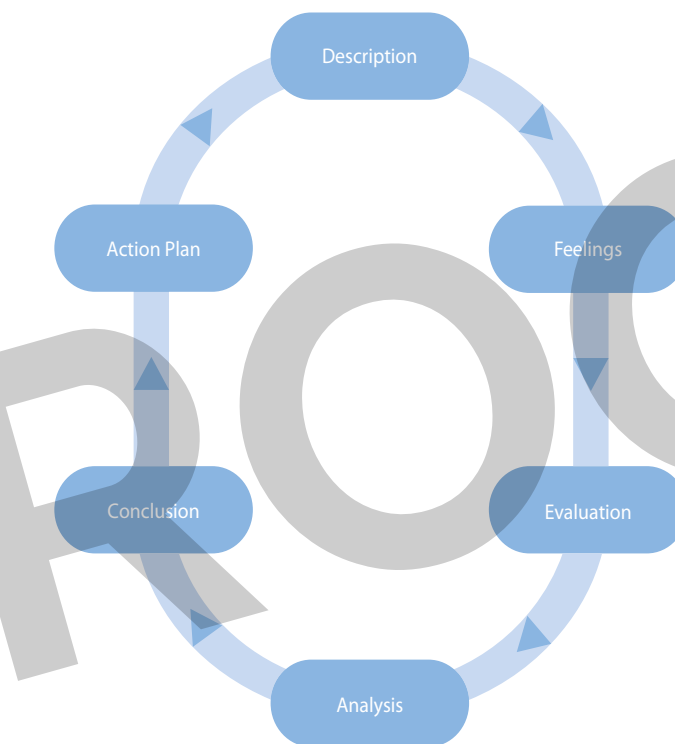

Figure 2 Gibbs Reflective Cycle

Descriere acestea sunt observațiile pe care le-ați făcut cu privire la activitate

Trăiri la ce te gândeași și ce simțeași în această situație

Evaluare ce a fost bun sau rău în legătură cu această experiență, dacă toată lumea a participat etc.

Analiză aceasta este partea principală a reflecției, în care veți descrie semnificația pe care o dați situației.

Concluzie unde vă adunați toate gândurile, inclusiv ceea ce au făcut copiii și care a fost impactul dumneavoastră

Planul de acțiune ținând cont de fiecare secțiune a ciclului, ce ați putea face diferit într-o situație

În timp ce această abordare se concentrează pe rolul adultului, documentația pedagogică poate implica, de asemenea, reflecția alături de copii. O abordare similară poate fi utilizată cerându-le copiilor să descrie ceea ce se întâmplă (descriere), ce gândesc și ce simt (trăiri), întrebându-i pe copii ce ar dori să facă în continuare.

Studiul de caz prezentat mai jos ilustrează multe dintre ideile care au fost introduse în această secțiune a manualului.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie**

- 2.1 Copiii ca învățăcei și metodele cadrelor didactice
- 2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5 Prezentarea documentației
- 2.6 Sugestii de auto-reflecție
- 2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Studiu de caz Documentație pedagogică și învățarea copiilor

Introducere

Această abordare a planificării și documentației pedagogice a avut loc într-un cadru suedez de educație timpurie și a fost prezentată în Pedagogical Documentation in Early Years (Bjervas & Rosendahl, 2017-). Acesta ilustrează câteva idei-cheie cu privire la legătura dintre planificarea și documentația învățării copiilor.

Proiectul are ca scop introducerea unui grup de copii mici în împrejurimile grădiniței. Decizia cu privire la locul unde să meargă și ce să experimenteze a fost luată în comun, în urma consultării personalului din cadrul serviciului. Toată lumea era conștientă că proiectul trebuia să fie bine planificat și organizat. Trebuia să fie ceva care să stimuleze curiozitatea adulților și a copiilor, ceva care să extindă învățarea copiilor și să fie transformator. Personalul trebuie să fie implicat, întrucât centrul ar trebui să fie organizat în două grupuri, unul să fie în centru și celălalt ca însoțitor. O cultură reflexivă comună, în care toate cadrele didactice au fost implicate în reflecții despre lucrările de proiect în curs de desfășurare pentru diferite grupuri de copii, sprijină dorința cadrelor didactice de a coopera într-un astfel de mod.

Personalul a decis ca proiectul să se bazeze pe documentația anului precedent.

Proiectul a constat în vizitarea unui punct de reper din apropierea centrului de educație timpurie, unii dintre copii au fost implicați în anul precedent, iar documentația, în speță fotografiile din anul precedent, a fost folosită pentru a încuraja discuțiile cu copiii despre această vizită.

Ce a fost documentat?

Documentația a început îndată ce copiii se pregătesc să părăsească zona centrului. Copiii s-au ținut de mână și au plecat pe jos spre locul de muncă. Adulții au urmărit și au sprijinit comunicarea între copii. În timp ce copiii se țineau de mână, adulții erau liberi să poartă documentația.

Personalul documentează excursia, se lasă îndrumați de atracțiile locului și minunăția copiilor. Aceștia înregistrează:

- . Mișcările fizice ale copiilor alături de expresiile verbale și non-verbale dintre cei mici
- . Explorările copiilor, încercând să fie atenți la ceea ce leagă grupul de locul respectiv
- . Limbajul corporal al copiilor, gesturile lor, un deget arătător și ceea ce privesc, deoarece copiii au un limbaj verbal foarte limitat

17

Introducere

1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie

2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->

3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor

4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie

5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie

2.1 Copiii ca învățăcei și metodele cadrelor didactice

2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent

2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării

2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie

2.5 Prezentarea documentației

2.6 Sugestii de auto-reflecție

2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Selectarea și partajarea documentației

S-a acordat o atenție deosebită alegerii fotografiilor care sunt folosite atunci când au fost împărtășite copiilor. Fotografiiile au fost tipărite și așezate pe o masă circulară, unde copiii puteau explora. În acest timp în cerc, copiii explorează și comentează imaginile. Adulții au făcut câteva fotografii doar cu mâinile copiilor, astfel încât aceștia să se concentreze asupra activității și nu asupra obiectului în sine. În mod similar, unele fotografii sunt tipărite în alb-negru, astfel încât accentul să fie pus pe obiect și pe activitate, nu pe culorile strălucitoare ale hainelor copiilor. Vor fi incluse și comentariile copiilor.

De asemenea, adulții au realizat un “perete de reflecție” cu fotografiile din timpul plimbărilor. Copiii sunt implicați în alegerea și plasarea fotografiilor. Copiii se pot întoarce la perete atunci când adulții nu sunt cu ei, iar panoul de fotografii poate fi prezentat și părinților atunci când aceștia vin să-și ia copiii. Uneori, fotografiile pot fi proiectate pe pereți, iar copiii se pot “juca în imagini.”

Comunicarea cu părinții

În primii ani, o mare parte din discuțiile cu părinții se referă la modul în care copiii au mâncat sau au dormit. Această strategie a documentației pedagogice poate ajuta părinții să fie mai interesați de procesele pedagogice și reprezintă un instrument important pentru a-i implica în învățarea copiilor lor.

Așadar, în pregătirea documentației, profesorii se întreabă:

‘Ce trebuie documentat pentru a oferi părinților o perspectivă și o înțelegere despre ceea ce experimentează și învață copiii lor în grădiniță?’

Cadrelor didactice din acest serviciu au decis să documenteze începutul vizitei pentru a le arăta părinților cum au încredere în copii să se țină de mână și să meargă împreună până la locul de desfășurare a activității fără a folosi cărucioare.

În acest studiu de caz, putem observa legături între procesele pedagogice, documentație și învățarea copiilor.

Observăm:

- . Importanța planificării și a colaborării cu colegii
- . Utilizarea documentației anterioare ca stimulent și introducere la un nou proiect
- . Implicarea copiilor în proces înainte, în timpul și după proiect
- . Înregistrarea proiectului și împărtășirea acestuia cu copiii, colegii și părinții

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- ### Bibliografie

- 2.1 Copiii ca învățăței și metodele cadrelor didactice
- 2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5 Prezentarea documentației
- 2.6 Sugestii de auto-reflecție
- 2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării

Mulți specialiști vor fi învățați despre metodele de documentare în cadrul formării lor profesionale și al dezvoltării profesionale continue (DPC). În plus, există numeroase texte care tratează acest subiect (Clark & Moss, 2005; Fawcett & Watson, 2016; Jackie Harding & Liz Meldon-Smith, 2000; PACEY, 2016)

Iată câteva metode de observare utilizate în mod obișnuit în educația timpurie a copilului:

Înregistrări Anecdotice

Înregistrările anecdotice implică descrieri scrise ale unor incidente sau comportamente specifice observate în clasă. Cadrele didactice înregistrează detalii precum contextul, acțiunile, limbajul și emoțiile manifestate de copil. Aceste înregistrări surprind momente semnificative sau fortuite și oferă un instantaneu al dezvoltării și interacțiunilor unui copil.

Running Records

Înregistrările de alergare a înregistrărilor implică observații detaliate, în timp real, ale comportamentului unui copil pe o perioadă continuă. Cadrele didactice documentează ceea ce spune și face copilul, precum și contextul observației. Înregistrările curente captează o imagine cuprinzătoare a acțiunilor unui copil, permițând analiza și interpretarea comportamentelor și a progreselor acestuia.

Liste de verificare

Listele de verificare sunt instrumente care enumeră comportamente sau abilități specifice, iar cadrele didactice bifează elementele observate. În documentația pedagogică se pune foarte puțin accent pe listele de verificare.

Eșantionarea evenimentelor

Eșantionarea evenimentelor presupune observarea și înregistrarea unor comportamente sau evenimente specifice care au loc într-un interval de timp stabilit. Cadrele didactice aleg anumite comportamente sau evenimente de interes și le documentează de fiecare dată când acestea apar. Eșantionarea evenimentelor ajută la identificarea modelelor, frecvenței și duratei unor comportamente sau interacțiuni specifice.

Eșantionare temporală

Eșantionarea temporală presupune împărțirea perioadelor de observare în intervale de timp specifice, iar cadrele didactice înregistrează prezența sau absența unui anumit comportament în cadrul fiecărui interval. Eșantionarea temporală oferă informații despre frecvența și durata comportamentelor în timp și ajută la identificarea modelelor și a tendințelor.

Înregistrare video sau audio

Înregistrările video sau audio implică înregistrarea interacțiunilor, conversațiilor și activităților copiilor în clasă. Înregistrările permit cadrelor didactice să revadă și să analizeze imaginile, observând și reflectând asupra dinamicii, utilizării limbajului, interacțiunilor sociale și experiențelor de învățare. Această metodă oferă o documentație bogată și autentică pentru analize și reflecții ulterioare.

Documentarea jocului în voie al copiilor poate fi dificilă și există câteva abordări speciale care sunt utile. Dacă înțelegem că joaca este ceva care poate apărea spontan, face parte din viața obișnuită și poate avea loc oriunde, atunci această joacă nu are loc neapărat în zonele destinate jocului sau în acele zone delimitate pentru un anumit tip de joacă (Lester, 2018). De exemplu, jocul cu apă într-o zonă în aer liber nu are loc doar atunci când apa este furnizată de adulți în recipiente speciale, ci are loc atunci când plouă, de exemplu când se scurge dintr-o conductă de ploaie care curge.

A, D, F, C au găsit un melc în afara gardului și au strigat la toată lumea să vină să se uite. "Este un melc, pot să-l iau acasă, mama mea îi mănâncă".
Am încercat să explic că este un melc și că nu mănâncăm melci, cum ar fi perișoarele.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- ### Bibliografie

- 2.1 Copiii ca învățăței și metodele cadrelor didactice
- 2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5 Prezentarea documentației
- 2.6 Sugestii de auto-reflecție
- 2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Mediul înconjurător este important în jocul copiilor, modul în care copiii folosesc spațiul este util în planificarea a ceea ce trebuie inclus și a modului de amenajare a spațiului. De exemplu, **Cartografierea** poate fi o tehnică utilă pentru a înțelege modul în care copiii folosesc spațiul.

Această strategie include în prima etapă desenarea unei hărți sumare a spațiului de joacă în interior sau în exterior. Alegeți trei locuri care sunt speciale/importante pentru dumneavoastră în spațiul de joacă și apoi fotografiati-le. Gândiți-vă de ce sunt importante pentru dumneavoastră. Puteți implica și copiii în acest proces. Etapa a doua constă în discutarea hărților cu colegii și cu copiii pentru a elabora o hartă comună a zonei.

Figure 3 Map of the room

Figure 4 Documentation of small events

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie**

- 2.1 Copiii ca învățăței și metodele cadrelor didactice
- 2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5 Prezentarea documentației
- 2.6 Sugestii de auto-reflecție
- 2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

De asemenea, suntem interesați de modul în care copiii se deplasează în acest spațiu. Putem să creăm hărți ale zonei și să cartografiem modul în care copiii fac acest lucru. Pe o hartă preliminară a zonei, urmăriți un copil timp de aproximativ 15-20 de minute și marcați unde se duce și întâlnirile sale cu diverse lucruri, obiecte și persoane. În urma reflecției, putem vizualiza modul în care copiii folosesc spațiul; acest lucru ne poate spune multe despre interesele lor și despre comunicarea cu ceilalți.

Este important de reținut faptul că, atunci când se efectuează observații, trebuie să se țină seama de considerente etice și de confidențialitatea informațiilor.

În plus, se poate utiliza o varietate de metode de observare pentru a obține o înțelegere cuprinzătoare a dezvoltării și a experiențelor de învățare ale unui copil.

Feedback din partea unui cadru didactic.

Câteva exemple de hărți personalizate (Fig. 5).

Figure 5 Individual Maps

I followed F around as she stopped and engaged with every one in the group. At each encounter she stopped, asked what they were doing or just watched and then moved on to the next person or group of children. She spent 25 minutes doing this never stopping to join in. She was always on the go

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- ### Bibliografie

- 2.1 Copiii ca învățăței și metodele cadrelor didactice
- 2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5 Prezentarea documentației
- 2.6 Sugestii de auto-reflecție
- 2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie

Portofolii

Portofoliile permit cadrelor didactice și părinților să urmărească progresul și dezvoltarea unui copil de-a lungul timpului, furnizând o dovadă palpabilă a realizărilor și a etapelor importante ale acestuia. Portofoliile sunt colecții de mostre ale activității unui copil, inclusiv lucrări de artă, fotografii, mostre de scris și alte documente și înregistrări de învățare. Acestea prezintă realizările, interesele și progresul copilului în diverse domenii de învățare.

Portofoliile individuale pot constitui un mijloc de comunicare și colaborare între cadrele didactice și părinți. Acestea oferă o fereastră către experiențele și învățarea zilnică a unui copil. Portofoliile facilitează conversații semnificative și o înțelegere comună între cadrele didactice și părinți, pe măsură ce aceștia analizează și discută despre munca copilului, realizările și domeniile în care este nevoie de sprijin suplimentar sau de extindere.

Portofoliile individuale pot fi deosebit de utile în timpul tranzițiilor, cum ar fi atunci când un copil se mută într-o clasă nouă sau la o altă școală. Portofoliile servesc drept o dovadă cuprinzătoare a experiențelor anterioare ale copi-

lului, a punctelor forte și a intereselor acestuia, ajutând cadrele didactice din noul mediu să înțeleagă mai bine istoricul de învățare al copilului și să sprijine o tranziție ușoară.

Există mai multe moduri în care portofoliile pot fi distribuite copiilor și părinților, cum ar fi:

- . Expunerea portofoliilor, astfel încât copiii să le poată vedea în orice moment și să poată participa la procesul de alegere a elementelor pe care le vor include.

- . Utilizarea albumelor de fotografii și distribuirea acestora către familii la sfârșitul anului.

- . Colectați fotografiile în cărți la sfârșitul anului precum în exemplul de mai jos (figure 6).

- . Cărțile de fotografii pot fi, de asemenea, folosite ca o înregistrare a grupului în timpul anului.

- . Odată cu creșterea gradului de disponibilitate a mijloacelor digitale, se naște posibilitatea unei documentații multimodale, foto și video. Aceasta este eficientă atunci când copiii sunt implicați în joacă, care este dificil de înregistrat folosind scrisul sau fotografiile. (Cowan, 2014; Walters, 2006).

- . Deși există multe metode digitale de stocare și partajare a documentației, acestea sunt de obicei utilizate pentru metode de marketing și nu pentru documentație.

Figure 6 Example of a photo album

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor ----->
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- ## Bibliografie

- 2.1 Copiii ca învățăcei și metodele cadrelor didactice
- 2.2 Documentație pedagogică și Curriculum Emergent
- 2.3 Metode de înregistrare și prezentare a învățării
- 2.4 Metode de stocare și utilizare a documentației în educația timpurie
- 2.5 Prezentarea documentației
- 2.6 Sugestii de auto-reflecție
- 2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

2.5 Prezentarea documentației

Majoritatea serviciilor de educație timpurie au în cadrul lor expoziții de lucrări ale copiilor. Aceste expoziții sunt grupări omogene de lucrări de artă și de artizanat ale copiilor expuse în sălile de clasă sau pe pereții coridoarelor. Copiii au avut o implicare redusă sau inexistentă în alegerea lucrurilor expuse. Afișajul este foarte departe de creativitatea artistică a copiilor. Acestea se pot baza în principal pe sărbători, cum ar fi Crăciunul sau Eid, sau pe anotimpuri (Eckhoff, 2019). Această abordare a expunerii lucrărilor copiilor și a activității preșcolarelor are prea puțin de-a face cu documentarea pedagogică.

În studiul de caz din grădinițele suedeze, putem vedea un exemplu de utilizare a documentației pentru a sprijini învățarea copiilor. Atunci când documentația pedagogică a jocului copiilor este afișată în mod regulat pe panouri de perete sau în zidurile de zid, copiii se implică în această documentație, iar aceasta îi poate ajuta să continue activitățile de joc timp de mai multe zile și să importe idei noi în jocul lor. Aceasta are avantajul suplimentar de a încuraja comunicarea cu privire la joc între copii și între aceștia și părinții lor (Matsumoto, Nishiu, Taniguchi, Kataoka, & Matsui, 2021).

2.6 Sugestii de auto-reflecție

- Ce abordare pedagogică folosiți în instituția dumneavoastră?
- Ce documentație folosiți?
- Sunt acestea compatibile?
- Cum vă schimbați metoda de lucru pentru a răspunde nevoilor fiecărui copil în parte?
- Cum implicați/puteți implica copiii în documentația pedagogică?
- Desenați o hartă a împrejurimilor instituției dumneavoastră. Ce locuri sunt cele mai importante pentru dumneavoastră și de ce?

¹ Eid Este un festival religios islamic care are loc la sfârșitul lunii Ramadan

2.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Exemple de registre de învățare de mai jos
AistearSiolta Practice Guide
(Resources for Sharing - Aistear Siolta)

Lecturi suplimentare

Lester, S. (2019). *Everyday playfulness: A new approach to children's play and adult responses to it.* Jessica Kingsley Publishers.

Clark, A., & Moss, P. (2005). *Spaces to play: More listening to young children using the Mosaic approach.* Jessica Kingsley Publishers.

Linkuri

Reggio Emilia Long-Term Project Documentation Video

Documentation: A Central Aspect of the Reggio Emilia Philosophy

Provocations: A Central Aspect of the Reggio Emilia Philosophy

3. Pedagogii Participative în Educația Copiilor

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor ----->
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

3.1 Abordarea HighScope

- 3.1 Abordarea HighScope
- 3.2 Abordarea Reggio Emilia
- 3.3 Abordarea Montessori
- 3.4 Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)
- 3.5 Sugestii de auto-reflecție
- 3.6 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

3. Pedagogii Participative în Educația Copiilor

Alan Bruce¹, Steve Goode¹ Imelda Graham¹,
Luis Castanheira², Cristina Mesquita²

¹ *Universal Learning System, Dublin, Ireland*
² *Research Center in Basic Education,
Instituto Politécnico de Bragança*

Mai multe abordări pedagogice în educația timpurie includ o abordare participativă. Acestea implică, de obicei, copilul, împreună cu adultul, în dezvoltarea curriculumului, în stabilirea mediului și în adoptarea unei filosofii centrate pe copil. Aceste abordări, prezentate în secțiunile următoare permit consolidarea unei școli „friendly” pentru copii, promovând comunicarea și dialogul cu familiile și comunitatea, respectând drepturile copiilor de a deveni actori activi în procesul lor de învățare.

3.1 Abordarea HighScope

Abordarea HighScope a apărut în urma unui proiect de referință în SUA în 1962, Perry Preschool Project din Michigan, pentru a examina cum se pot sprijini cel mai bine copiii din comunitățile defavorizate care au avut un istoric de eșec școlar. HighScope (numele provine de la obiectivele inițiale ale proiectului “High Aspirations/Broad Scope” (Aspirații înalte/Amploare largă) a avut mereu valori solide. Aceasta este Practica Bazată pe Dovezi.

- . Echitate pentru toți copiii
- . Educație de înalta calitate
- . Profesorii ca lideri
- . Forța în comunitate

Eficacitatea abordării HighScope a fost validată prin numeroase cercetări încă de la începuturile sale în Michigan. Inițial, realizările copiilor păreau să se stabilizeze în jurul vârstei de opt ani. Însă, pe măsură ce copiii ajungeau la vârsta adultă și în anii următori, dovezile au arătat în mod constant că rezultatele lor în viață, în funcție de diferite criterii, erau semnificativ mai bune decât ale colegilor lor care nu au experimentat HighScope. Studiile longitudinale efectuate au evaluat copiii la diferite vârste, până la 40 de ani, și au constatat că participanții care au beneficiat de programul preșcolar:

- . Au avut mai puține cazuri de sarcini în rândul adolescentelor;
- . Aveau mai multe șanse să fi absolvit liceul;
- . Were more likely to hold a job and have higher earnings;
- . Au comis mai puține infracțiuni;
- Dețineau propria casă și propria mașină. (Manning and Patterson 2006)

Alte studii externe au confirmat aceste constatări și au arătat eficiența din punct de vedere al costurilor investițiilor în educația timpurie de calitate, cum ar fi HighScope. De exemplu, ecuația Heckman (Heckman, 2012) afirmă că “analiza efectuată de profesorul Heckman asupra programului Perry Preschool arată un randament al investiției de 7 % până la 10 %, bazat pe o creștere a performanțelor școlare și profesionale, precum și pe o reducere a costurilor cu educația remedială, a cheltuielilor cu sănătatea și cu justiția penală...” (p.1).

Un element cheie al abordării HighScope este natura sa participativă, atât cu copiii, cât și cu părinții și familiile acestora. Documentația pedagogică este susținută prin intermediul Registrului de Observare a copilului, actualizat cel mai recent în 2015. În plus, calitatea este

monitorizată în permanență prin intermediul instrumentului de evaluare a calității programelor preșcolare (PQA-R), acesta fiind un instrument de evaluare care evaluează calitatea de bază a oricărui program preșcolar și este “compatibil cu majoritatea programelor școlare”.

În practică, HighScope utilizează procesul “Planificare, Efectuare, Revizuire” cu copiii. Aceasta este o secvență importantă care constă în trei etape pe care copiii le parcurg la începutul fiecărei zile.

Planificare

În timpul sesiunii de planificare, copiii și cadrele didactice discută împreună și fac planuri pentru activitățile alese de copil. Aceștia pot decide să reia munca din altă zi sau să opteze pentru a se juca și a lucra într-un anumit domeniu sau activitate. Acest lucru se poate face de la o vârstă foarte fragedă, cu ajutorul unor metode creative folosite de profesor. Copiii învață să își dezvolte gândirea, să recunoască faptul că alegerea lor poate să nu fie posibilă imediat și să aibă în vedere alte variante. Ei își pot stabili obiective și pot dezvolta strategii pentru a-și realiza alegerile.

Efectuare

În timpul fazei “Efectuare”, copiii își desfășoară

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor ----->
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

3.1 Abordarea HighScope

3.2 Abordarea Reggio Emilia

- 3.3 Abordarea Montessori
- 3.4 Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)
- 3.5 Sugestii de auto-reflecție
- 3.6 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

activitățile planificate. Aceștia pot explora, interacționa cu ceilalți și pot fi sprijiniți de către profesor. În unele cazuri, copiii se pot răzgândi sau pot decide să treacă la o altă activitate, dacă este disponibilă.

Revizuire

În timpul sesiunii de evaluare, copiii se reunesc cu profesorul pentru a reflecta asupra experiențelor trăite, a alegerilor și a rezultatelor, a ceea ce au învățat. Acest lucru îi ajută să își dezvolte gândirea critică, de autorefecție și de rezolvare a problemelor.

HighScope se concentrează pe experiențele cheie de dezvoltare ale copiilor, cum ar fi dezvoltarea socio-emoțională, cognitivă, fizică și lingvistică. De exemplu, dezvoltarea socio-emoțională este încurajată prin sprijinirea copiilor pentru a se angaja în rezolvarea conflictelor printr-o metodă tipică de mediere. Toate acestea sunt integrate în rutina zilnică de către profesori bine pregătiți și susținuți și permit o abordare holistică a învățării copiilor.

HighScope este, de asemenea, modelat de premisa că elevii învață cel mai bine prin experiențe reale, cum ar fi materiale naturale și instrumente și echipamente din viața reală.

Prin abordarea sa participativă și centrată pe copil, *HighScope* le permite copiilor să joace un rol activ în procesul de luare a deciziilor și de învățare, recunoscându-le abilitățile, interesele și nevoile de dezvoltare unice. Profesorii acționează ca facilitatori, creează un mediu stimulativ și de susținere care facilitează curiozitatea, capacitatea de rezolvare a problemelor și creativitatea copiilor.

3.2 Abordarea Reggio Emilia

Reggio Emilia este o zonă din regiunea Bologna din Italia, unde, după cel de-al Doilea Război Mondial, Dr. Loris Malaguzzi și câțiva părinți din comunitate au venit împreună cu o viziune pentru o nouă abordare a educației timpurii centrată pe copil.

Ceea ce învață copiii nu rezultă în mod automat din ceea ce li se predă, ci, mai degrabă, se datorează în mare parte acțiunii proprii a copiilor, ca o consecință a activităților și surselor. (Malaguzzi, 1987)

Aceștia și-au dezvoltat abordarea pe baza mai multor principii:

a) Imaginea Copilului:

Această abordare percepe copiii ca fiind elevi competenți care participă activ la educația lor. Aceștia sunt văzuți ca având drepturi, idei și opinii care trebuie respectate și apreciate.

b) Curriculum Emergent

Curriculumul în abordarea Reggio Emilia se dezvoltă din interesele, întrebările și experiențele copiilor. Profesorii observă și documentează activitățile, interacțiunile și gândurile copiilor pentru a planifica și ghida procesul de învățare. Curriculumul este flexibil și răspunde la nevoile și interesele copiilor.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor ----->
  - 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

- 3.1 Abordarea HighScope
- 3.2 Abordarea Reggio Emilia
- 3.3 Abordarea Montessori
- 3.4 Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)
- 3.5 Sugestii de auto-reflecție
- 3.6 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

c) Rolul Mediului Înconjurător

Mediul înconjurător este considerat “al treilea profesor” în cadrul abordării Reggio Emilia. Sălile de clasă sunt proiectate cu atenție pentru a fi primitoare, atractive și pline de lumină și materiale naturale. Ele sunt organizate în diferite zone de învățare care încurajează explorarea, creativitatea și colaborarea.

d) Învățare în Colaborare:

Colaborarea și interacțiunea socială sunt accentuate în cadrul abordării Reggio Emilia. Copiii sunt încurajați să lucreze împreună la proiecte, să rezolve probleme în mod colectiv și să învețe unii de la alții. De asemenea, profesorii colaborează cu copiii, părinții și comunitatea pentru a crea un mediu de învățare favorabil.

e) Documentație:

Documentația joacă un rol crucial în abordarea Reggio Emilia. Cadrele didactice observă cu atenție și documentează procesele de învățare ale copiilor, surprinzând gândurile, ideile și progresele acestora prin fotografii, videoclipuri, înregistrări și note scrise. Această documentație este

utilizată pentru reflecție, evaluare și pentru a comunica cu părinții despre învățarea copilului lor.

f) Rolul Profesorului:

În abordarea Reggio Emilia, profesorii sunt văzuți ca niște co-învățători și facilitatori ai învățării copiilor. Aceștia îi observă și îi ascultă pe copii, pun întrebări deschise și oferă materiale și provocări care stimulează explorarea și rezolvarea de probleme. Profesorii susțin interesele copiilor, încurajează gândirea critică și îi ghidează în cercetările lor.

În cadrul abordării Reggio Emilia, copiii sunt ascultați, auziți, consultați și implicați în învățarea lor. “Atelierul” sau sala de clasă reflectă interesele și nevoile copiilor, iar abordarea cadrelor didactice, în rolul lor de facilitatori, de co-profesori și de co-constructori, împreună cu copiii, ai învățării lor, este esențială pentru această abordare participativă. Copiii sunt percepuți de la început ca fiind competenți.

Mediul înconjurător joacă un rol crucial în abordarea Reggio Emilia, fiind numit “al treilea profesor”.

Malaguzzi credea că “învățarea socială precede dezvoltarea cognitivă” și că mediul înconjurător joacă un rol crucial în a face experiențele semnificative. Mediul din sala de clasă poate contribui la formarea identității unui copil ca actor puternic în propria viață și în viețile celorlalți. Pentru a promova un astfel de mediu, profesorii trebuie să meargă mai departe de ceea ce se vede doar la nivelul ochilor și să dezvolte o înțelegere profundă a principiilor care stau la baza gândirii, întrebărilor și curiozităților copiilor (Biermeier, 2015).

Drepturile copiilor, respectul pentru capacitățile lor și puterea mediului de învățare încurajează copiii să fie participanți activi la învățarea lor, sprijinind experiențele semnificative oferite și promovând o dezvoltare holistică care rezultă din participarea activă.

27

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor ----->
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

- 3.1 Abordarea HighScope
- 3.2 Abordarea Reggio Emilia
- 3.3 Abordarea Montessori
- 3.4 Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)
- 3.5 Sugestii de auto-reflecție
- 3.6 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

3.3 Abordarea Montessori

Dr. Maria Montessori și-a dezvoltat metodele de predare în Italia, la începutul anilor 1900, în timp ce lucra cu copii cu deficiențe cognitive, observând că învățarea lor se îmbunătățește atunci când pot lucra în mediul potrivit, în condiții de practică adecvată și cu materialele potrivite. Ea și-a perfecționat metodologia, a dezvoltat materiale special concepute și a înființat prima sa Casa dei Bambini la Roma în 1907, care era deschisă tuturor copiilor.

Abordarea Montessori pune accentul pe dezvoltarea integrală a copilului în diverse „ramuri” – educație fizică, socială, emoțională și cognitivă - prin intermediul unui mediu pregătit și a unor materiale special concepute, multe dintre acestea fiind autolimitate și având un singur mod corect de funcționare. Se pune accentul pe independența copiilor și pe dezvoltarea abilităților din lumea reală, de exemplu, sunt oferite oportunități pentru copii de a folosi materiale de curățare reale în activități precum lustruirea unei oglinzi sau spălatul rufelor.

Principiile cheie ale abordării Montessori sunt:

a) Mediu amenajat

Sala de clasă este atent proiectată și organizată pentru a facilita învățarea independentă. Aceasta include mobilier de dimensiunea copilului, materiale expuse pe rafturi joase și zone clar definite pentru diferite activități.

b) Grupe de vârstă mixte

Sălile de clasă Montessori au, de obicei, grupe de vârstă mixtă care cuprind trei ani. Această configurație permite copiilor mai mici să învețe de la cei mai mari, iar copiilor mai mari să își consolideze cunoștințele învățându-i pe colegii mai mici.

c) Activitate Autonomă

Copiii sunt încurajați să își aleagă activitățile dintr-o serie de opțiuni, permițându-le să își urmeze interesele și să lucreze în ritmul propriu. Profesorii acționează ca ghizi, oferind sprijin individualizat atunci când este necesar.

d) Învățare practică

Materialele Montessori sunt concepute pentru a fi manevrabile și senzoriale, permițându-le copiilor să învețe prin experiență directă. Aceste materiale se auto-corectează, oferind un feedback imediat și încurajând rezolvarea independentă a problemelor.

e) Respectarea dezvoltării individuale

Abordarea Montessori recunoaște faptul că elevii au stiluri de învățare și abilități diferite. Ea valorizează progresul individual în detrimentul comparațiilor standardizate și promovează respectul pentru dezvoltarea unică a fiecărui copil.

f) Accent pe independență și abilități de viață

Educația Montessori încurajează independența, autodisciplina și abilitățile practice de viață. Copiii învață să aibă grijă de ei înșiși și de mediul în care trăiesc, își dezvoltă abilitățile motorii fine și se implică în activități precum gătitul și curățenia.

g) Libertate cu limite

În timp ce copiii au libertatea de a-și alege activitățile, anumite limite și bariere clare promovează respectul, responsabilitatea și considerația față de ceilalți. Aceste limite îi ajută pe copii să își dezvolte autocontrolul și un sentiment de comunitate.

h) Accentul pe învățarea naturală

Educația Montessori recunoaște că elevii au o înclinație naturală de a învăța și de a-și explora curiozitatea înăscută. Aceasta încurajează explorarea, descoperirea și creativitatea într-un mediu de susținere și îngrijire.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor ----->
  - 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

- 3.1 Abordarea HighScope
- 3.2 Abordarea Reggio Emilia
- 3.3 Abordarea Montessori
- 3.4 Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)
- 3.5 Sugestii de auto-reflecție
- 3.6 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

În abordarea Montessori, profesorii pot observa și vedea când un copil se află într-o perioadă sensibilă a învățării sale, când este dispus să se concentreze în profunzime asupra unei anumite abilități sau activități, pe care profesorul o poate sprijini, extinzând oportunitățile pentru ca respectivul copil să se implice în ceea ce îl interesează atât timp cât are nevoie. Copilul este sprijinit și încurajat să se implice în autodescoperire, în detrimentul instruirii didactice.

Echipamentul special din spațiul Montessori este conceput pentru a încuraja copiii să învețe mai întâi prin diverse oportunități de explorare, inclusiv tactilă și senzorială, de exemplu, numerele din hârtie de șmirghel îi permit copilului să exploreze forma numerelor prin atingere. Teoriile matematice pot fi explorate prin intermediul unor blocuri speciale din lemn, cum ar fi teorema binomială, în care blocurile sunt concepute pentru a se potrivi într-o cutie specială într-un singur mod corect.

Observarea și documentația sunt esențiale pentru profesor în sprijinirea copilului. Prin observarea copiilor, putem oferi activități adecvate și putem crea un mediu care să sprijine dezvoltarea abilității pe care se concentrează în prezent. Educarea copiilor în filozofia Mon-

tessori înseamnă să-i observăm și să sesizăm ceea ce îi interesează, astfel încât eșafodajul și pregătirea adecvată a mediului să sprijine nevoile copilului. În special, abordarea Montessori sugerează că există anumite perioade - numite perioade sensibile - în care copilul este foarte interesat de un anumit tip de activitate. Poate fi vorba de cățarat, de transportat lucruri sau de a se concentra pe mici detalii sau pe limbaj, iar cadrele didactice sunt instruite să răspundă în mod corespunzător. Profesorii sunt instruiți să înțeleagă diferitele etape ale învățării copiilor, acest lucru le vine în ajutorul răspunsurilor pe care le dau copiilor și al modului de organizare a mediului.

În cadrul metodei de educație Montessori este esențială triada dinamică dintre copil, profesor și mediu. Unul dintre rolurile profesorului este acela de a ghida copilul prin ceea ce Montessori numea "mediul pregătit", adică o sală de clasă și un mod de învățare conceput pentru a sprijini dezvoltarea intelectuală, fizică, emoțională și socială a copilului prin explorare activă, alegere și învățare independentă (Marshall, 2017).

Pedagogia Montessori răspunde nevoilor și etapelor de dezvoltare ale copiilor, respectă rolul lor de învățători activi și independenți.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor ----->
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

- 3.1 Abordarea HighScope
- 3.2 Abordarea Reggio Emilia
- 3.3 Abordarea Montessori
- 3.4 Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)
- 3.5 Sugestii de auto-reflecție
- 3.6 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

3.4 Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)

Mișcarea Escola Moderna Portuguesa a apărut în Portugalia datorită activității de cercetare și practicii cadrelor didactice conduse de profesorii Sérgio Niza și Rosalina Gomes de Almeida care, în 1965, au format un grup de lucru pentru promovarea pedagogică încurajată de o formare dezvoltată de profesorul Rui Grácio, într-un context sociocultural și politic de dictatură. Acest model pedagogic a pornit de la învățarea bazată pe teoria lui Freinet (1975). Alte perspective pedagogice inspiră abordarea MEM și anume constructivismul social al lui Vygotsky (1991) și Bruner (2000), ajungând astfel să înțeleagă dezvoltarea învățării, printr-o interacțiune centrată pe social, înrădăcinată în patrimoniul sociocultural care trebuie redescoperită cu sprijinul colegilor și al adulților (Niza, 2007).

Aceasta apără importanța plasării elevului în centrul procesului de învățare școlară, după cum afirmă Folque și Bettencourt (2018) "Direcția proceselor de învățare se face în cooperare între participanți și nu, așa cum se face în mod tradițional în școală, comandată de educatori sau profesori" (p.114). Este vorba de o metodologie activă și diferențiată, care favorizează participarea democratică a copiilor la conviețuirea cooperantă în clasă, precum și în diversele contexte în care sunt inserați, pornind

de la nevoile și interesele copilului, într-un proces dialogic și de negație.

MEM este de asemenea caracterizat prin utilizarea mijloacelor pedagogice ca mijloc; activitatea școlară ca un contract social și educațional; procesele de lucru ca procese sociale de construcție a culturii; schimbul de informații; practicile școlare cu semnificație socială și elevii ca actori în mediul social. Este un concept care oferă un model de școală democratică, care se bazează pe formarea copilului ca ființă responsabilă și constructor al gândirii sale și în care, potrivit lui Folque (2012),

"învățarea este considerată un proces de emancipare care oferă instrumentele necesare pentru ca cetățenii autonomi și responsabili să se implice activ și să acționeze solidar în lume, precum și să se realizeze personal și social" (p.52).

Folque (2014) menționează că în cadrul MSM clasa este organizată în zone fixe de lucru, iar rutina zilnică este organizată în cadrul unui consiliu (întâmpinarea și planificarea, ora de proiect și comunicarea, lucrul în grup curricular, animarea și evaluarea în consiliu).

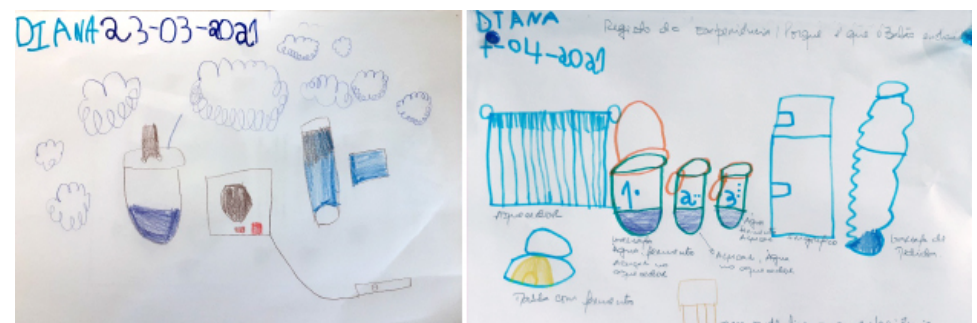
Deoarece consiliul este elementul principal al

MEM, acesta are loc în fiecare zi, la întâmpinare, pentru a planifica ziua și vinerea pentru a evalua săptămâna, constând într-o evaluare a evenimentelor și a posibilităților îmbunătățiri. Lucrul cu copiii se face prin proiecte la care întregul grup participă la organizarea, planificarea, dezvoltarea, încheierea, diseminarea și evaluarea acestora. Aici se observă democrația în experiența de grup, când copiii sunt motivați să discute și să împărtășească în grup îndoielele și temerile lor, să constate realizările și ceea ce au învățat.

Această abordare educațională susține că atât

copiii, cât și profesioniștii ar trebui să creeze situații materiale, afective și sociale pentru a crea un mediu care să permită asimilarea tuturor cunoștințelor, proceselor, valorilor morale și estetice ale evoluției istorice și culturale ale umanității. În acest model curricular, spațiul din sălile de activități este împărțit în șase zone de bază, numite și ateliere sau workshop-uri, și o zonă centrală care permite lucrul colectiv.

Zonele de bază sunt: biblioteca, atelierul de scriere, atelierul de mase plastice, atelierul

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor ----->
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- ### Bibliografie

- 3.1 Abordarea HighScope
- 3.2 Abordarea Reggio Emilia
- 3.3 Abordarea Montessori
- 3.4 Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)
- 3.5 Sugestii de auto-reflecție
- 3.6 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

de tâmplărie, laboratorul de științe, zona de jucării, care include jocuri de imaginație și jocuri tradiționale, bucătăria, care pune accentul pe activități culturale și educație alimentară, și, de asemenea, zona multifuncțională pentru a promova munca sau întâlnirile în grupuri mari.

Studiul teoretic și practic aprofundat al educației copiilor și al școlii prin lecturi, dezbateri și formare a generat producerea unor instrumente auxiliare pentru munca pedagogică dezvoltată de profesori și educatori, una dintre referințe fiind lucrarea lui Célestin Freinet (Folque, 2008). Astăzi, MSM își continuă parcursul cu o poziție centrală în autoformarea prin cooperare a profesorilor și educatorilor care activează în diferitele cicluri de învățământ, de la cel preșcolar la cel superior.

Planul de învățământ este o reprezentare ideală a componentelor teoretice, administrative, politice și pedagogice ale unui proiect care vizează obținerea unui anumit rezultat educațional. Orice model pedagogic ar trebui să oglindească "bunele practici"; în acest sens, este important să reafirmăm faptul că educatorul ar trebui să ofere vizibilitate practicii sale pedagogice prin adoptarea unui model care să

include trei niveluri principale: teoretic, context și acțiune în context.

Perspectiva MEM privind evaluarea și aprecierea include următoarele elemente:

a) Evaluarea holistică

MEM a pus accentul pe o abordare holistică a evaluării, ceea ce înseamnă evaluarea elevilor pe baza unei game largi de competențe și abilități, în loc să se concentreze doar pe rezultatele academice sau pe notele obținute la teste. Această abordare are ca scop recunoașterea și valorizarea talentelor individuale, a creativității și a dezvoltării personale.

b) Învățarea prin intermediul proiectelor

Această mișcare a promovat învățarea bazată pe proiecte, în cadrul căreia elevii se implică în proiecte din lumea reală care necesită gândire critică, rezolvarea problemelor și colaborare. Evaluarea într-un astfel de context este adesea centrată pe calitatea proiectelor elevilor, pe capacitatea lor de a aplica cunoștințele și pe profunzimea înțelegerii lor.

c) Evaluarea formativă

MEM a pledat pentru practici de evaluare formativă, în care feedback-ul continuu și evaluările permanente sunt folosite pentru a monitoriza acțiunile copiilor și acțiunile de grup. Accentul este pus pe utilizarea evaluării ca instrument de învățare și creștere, și nu doar pentru notare și apreciere.

d) Abordarea centrată pe copii

Mișcarea a acordat prioritate nevoilor și intereselor copiilor, concentrându-se pe procesele de învățare ale acestora și încurajând participarea activă la experiența de învățare. Evaluările au fost concepute pentru a se alinia cu obiectivele de învățare ale elevilor și pentru a promova motivația intrinsecă.

e) Cadrul didactic ca Intermediar

În cadrul abordării MEM, cadrele didactice au jucat mai degrabă rolul de intermediari decât cel de profesori tradiționali. Aceștia i-au ghidat pe elevi pe parcursul călătoriei lor de învățare, le-au oferit sprijin și au încurajat gândirea critică și creativitatea.

Reflecți asupra acestor întrebări:

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor ----->
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

- 3.1 Abordarea HighScope
- 3.2 Abordarea Reggio Emilia
- 3.3 Abordarea Montessori
- 3.4 Escola Moderna Portuguesa - Abordarea mișcării (MEM)
- 3.5 Sugestii de auto-reflecție
- 3.6 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

3.5 Sugestii de auto-reflecție

- a) Deși abordarea HighScope a demonstrat rezultate pozitive pe termen lung, cum ne putem asigura că beneficiile sale sunt aplicabile și eficiente în diferite contexte culturale și socio-economice?
- b) În cadrul abordării Reggio Emilia, în care curriculumul reiese din interesele și experiențele copiilor, cum găsim un echilibru între învățarea condusă de copii și asigurarea acoperirii cunoștințelor și competențelor esențiale?
- c) Abordarea Montessori pune accentul pe independență și pe abilitățile din lumea reală, dar cum ne putem asigura că elevii dezvoltă și o înțelegere mai largă a problemelor globale și a interconexiunii lumii?
- d) Abordările participative, cum ar fi MEM și Reggio Emilia, necesită o pregătire semnificativă a cadrelor didactice și un sprijin continuu. Cum ne putem asigura că educatorii sunt bine pregătiți pentru a pune în aplicare aceste abordări în mod eficient?
- e) Abordarea HighScope pune accentul pe practica bazată pe dovezi și pe rezultate pozitive, dar există dezavantaje sau limitări

potențiale ale acestui model care ar trebui luate în considerare?

f) În timp ce abordarea Montessori este cunoscută pentru accentul pus pe învățarea practică, cum ne asigurăm că elevii sunt expuși la competențele digitale și tehnologice, care sunt din ce în ce mai importante în lumea modernă?

g) În abordările participative precum MEM, cum abordăm provocările potențiale legate de managementul clasei și de menținerea ordinii, promovând în același timp autonomia și luarea deciziilor de către copii?

h) Abordarea Reggio Emilia pune un accent puternic pe mediul înconjurător ca "al treilea profesor". Cum ne asigurăm că spațiul fizic și materialele sunt incluzive și reflectă diversitatea mediilor și culturilor copiilor?

i) În timp ce abordarea HighScope și-a demonstrat eficiența din punct de vedere al costurilor prin cercetare, cum putem să ne asigurăm că sunt disponibile suficiente fonduri și resurse pentru a pune în aplicare acest model la scară mai largă, fără a-i compromite calitatea și eficacitatea?

3.6 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Extindeți-vă cunoștințele

Mesquita, C. (2022). *O impacto da Educação de Infância no desenvolvimento e aprendizagem das crianças: revisão da literatura. RELAdEI-Revista Latinoamericana de Educación Infantil*, 11(1), 65-81. Disponibil em <http://www.reladei.net>.

Videoclipuri

What Is the Reggio Emilia Approach to Education?

Introduction to Large-Group Time

Work Time

Getting to Know HighScope's Infant-Toddler Curriculum

Linkuri

<https://highscope.org>

<https://www.early-years.org/highscope>

4. Abordarea Holstică în Educația Timpurie

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie ----->
- 5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie

4. Abordarea Holstică în Educația Timpurie

Cristina Mesquita and Cristiana Ribeiro
Research Center in Basic Education
Instituto Politécnico de Bragança

Mișcarea de pedagogie holistică apare ca un răspuns la pedagogiile unilaterale, mecaniciste și fragmentate, care dau prioritate dimensiunii cognitive și raționale, adoptând o viziune asupra lumii care urmărește să transforme fundamentele educației. În acest sens, o perspectivă holistică asupra educației nu poate fi definită ca o metodă sau o tehnică specifică. În schimb, ea ar trebui înțeleasă ca o paradigmă, un set de principii și ipoteze care pot fi utilizate în diverse moduri (Miller, 1992).

Diagrama 7 sintetizează conceptul de pedagogie holistică.

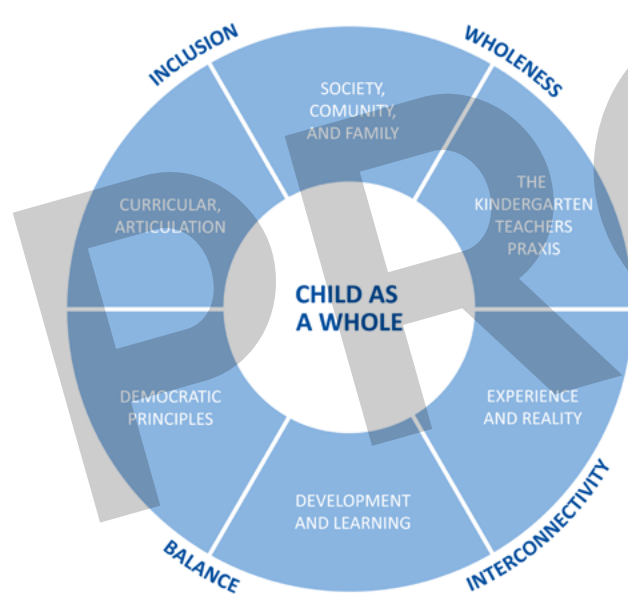

Diagrama 7 Summary of the holistic approach

4.1 Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru

- 4.1 Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru
- 4.2. Copilul ca un întreg și activitățile profesioniștilor
- 4.3 Interconectarea dintre dezvoltare, învățare și curriculum
- 4.4. Articularea cunoașterii și acțiunea de integrare
- 4.5. Rolul cadrului didactic în promovarea dezvoltării holistice
- 4.6 Sugestii de auto-reflecție
- 4.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

4.1 Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru

Pedagogia holistică își are rădăcinile în educația umanistă și progresistă. Ea se concentrează pe integralitate și evită excluderea oricărui aspect semnificativ al experienței umane. Accentul acestei abordări este pus pe interconectarea dintre experiență și realitate. Se susține că toate realitățile din univers sunt interconectate. Tot ceea ce există este articulat într-un context de interconectare și semnificație, iar o schimbare sau un eveniment va afecta fiecare dintre elementele conexe. Aceasta înseamnă că întregul este compus din modele relaționale care nu sunt cuprinse în părți și, prin urmare, un fenomen nu poate fi înțeles în mod izolat (Miller, 2000, 2007).

Astfel, putem sublinia că această perspectivă contrazice viziunile fragmentate care marginalizează diferitele forme de exprimare a copiilor și viziunile reduționiste ale cunoașterii și învățării, afirmând în schimb un concept de praxis ca intenționalitate practică pentru schimbare și un angajament etic pentru acțiune (Elliott, 2010).

Din această perspectivă, se caracterizează și prin faptul că este incluzivă în două „dimensiuni”. În prima „dimensiune”, educația holistică respectă diversitatea culturală, sărbătorind diferențele dintre copii și acceptându-le ca puncte de ple-

care pentru o acțiune care îi valorizează pe toți. În a doua „dimensiune”, este incluzivă pentru că are în vedere strategii care răspund diversității și sprijină toți copiii în mod diferențiat în eforturile lor de a fi și de a deveni (Miller, 2000).

Aceasta include, de asemenea, ideea de echilibru între aspectele distincte care caracterizează indivizii: intelectual, fizic, spiritual, emoțional, social și estetic, precum și relațiile dintre oameni, contextul individual, social și de mediu, diferitele forme de cunoaștere.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie ----->
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

- 4.1 Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru
- 4.2 Copilul ca un întreg și activitățile profesioniștilor
- 4.3 Interconectarea dintre dezvoltare, învățare și curriculum
- 4.4 Articularea cunoașterii și acțiunea de integrare
- 4.5 Rolul cadrului didactic în promovarea dezvoltării holistice
- 4.6 Sugestii de auto-reflecție
- 4.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

4.2. Copilul ca un întreg și activitățile profesioniștilor

Abordările holistice se concentrează pe copil, cuprinzând corpul, mintea, emoțiile, creativitatea, istoria și identitatea socială a acestuia, recunoscând dezvoltarea sa globală (Silva, Marque, Mata, & Rosa, 2016). Se subliniază faptul că învățarea unui copil are loc în cadrul unor dimensiuni cognitive, sociale, culturale, fizice și emoționale interconectate, subliniind necesitatea de a valorifica toate formele de exprimare.

Viziunea holistică subliniază, de asemenea, faptul că elevul ar trebui înțeles ca fiind unul dintre actorii din cadrul societății care participă activ la aceasta.

Din această înțelegere, rezultă că natura practicilor profesionale (în special aspectele legate de crearea de interacțiuni pozitive și de îngrijire), deciziile referitoare la curriculum și aspectele legate de învățarea copiilor sunt, de

asemenea, holistice. Pedagogia situată în practică ia în considerare ceea ce este comun tuturor copiilor ca ființe umane, stabilind principii generale pentru educația lor și, pe baza acestor principii, determinând proceduri și practici care permit înțelegerea și acționarea în funcție de nevoile lor individuale (Ponte & Ax, 2010).

Pedagogia merge dincolo de preocupările metodologice și se afirmă ca un corp de cunoștințe teoretice, practice și etice care permite profesioniștilor să ia decizii informate cu promptitudine, echilibrând bunăstarea individuală și cerințele societății contemporane (Oslo, 2003). Este o pedagogie care ia în considerare drepturile copiilor și competența lor participativă (Mason, 2005), utilizând ascultarea, observarea și negocierea ca procese pentru a asigura participarea (Dahlberg & Moss, 2005; Oliveira-Formosinho, 2007a; Formosinho & Oliveira-Formosinho, 2008). Este o pedagogie care răspunde la complexitatea societății și a comunităților, a cunoștințelor, a copiilor și a familiilor acestora, printr-un proces interactiv de dialog și confruntare între credințe și cunoștințe, între cunoștințe și practici, între practici și credințe, între acești poli de interacțiune și contexte înconjurătoare (Oliveira-Formosinho, 2007b, p.15).

4.3 Interconectarea dintre dezvoltare, învățare și curriculum

Se admite faptul că, în educația timpurie, curriculumul interconectează dezvoltarea și învățarea copilului, luând în considerare individualitatea, interesele, nevoile, capacitatea de acțiune și dorința acestuia de a explora lumea. Educația preșcolară (ECE) este o perioadă critică de învățare și dezvoltare pentru copiii mici, de obicei de la momentul nașterii până în jurul vârstei de opt ani. Curriculumul în educația timpurie este adesea privit ca fiind mai mult decât un simplu program; este un cadru cuprinzător care cuprinde un spectru larg de experiențe, strategii și metodologii concepute pentru a promova dezvoltarea holistică a micilor elevi.

Prin urmare, „contextele” trebuie să creeze medii care să-i stimuleze pe copii să se implice în procesul de „construire” a cunoștințelor și să le permită să exploreze realitatea prin toate mijloacele, reprezentând-o prin multiple forme de exprimare. Implicarea copilului, facilitată într-un mediu favorabil, asigură intenționalitatea și substanța învățării lor (Bruner, 2000). În acest sens, curriculumul ar trebui să recunoască importanța învățării bazate pe joc și a explorării practice, permițând copiilor să învețe prin activități și experiențe. Acesta valorizează învățarea spontană, jocul imaginativ și interacțiunile sociale, elementele.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie ----->
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- Bibliografie

- 4.1 Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru
- 4.2. Copilul ca un întreg și activitățile profesioniștilor
- 4.3 Interconectarea dintre dezvoltare, învățare și curriculum
- 4.4. Articularea cunoașterii și acțiunea de integrare
- 4.5. Rolul cadrului didactic în promovarea dezvoltării holistice
- 4.6 Sugestii de auto-reflecție
- 4.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Managementul curriculumului în educația timpurie evidențiază multidimensionalitatea acțiunilor cadrelor didactice, care trebuie să se bazeze pe principii conceptuale pentru a contura conținuturile care urmează a fi învățate, procesele prin care copiii învață, practicile pe care le întreprind pentru atingerea acestor scopuri, precum și organizarea deliberată a mediului de învățare.

Mai multe abordări care adoptă o viziune holistică (Hohman & Weikart, 2011; Edwards, Gandini & Forman, 2008; Formosinho & Oliveira-Formosinho, 2008; Folque, 2008; Niza, 2007) subliniază faptul că învățarea ar trebui să aibă loc printr-o perspectivă care integrează, care valorizează jocul și evidențiază dezvoltarea cunoștințelor despre viață și pentru viață, descrise după cum urmează:

I. Dezvoltarea fizică și motorie prin cunoașterea și gestionarea progresivă a corpului lor, prin bucuria de a se mișca pe sine, în spațiu, cu ceilalți și cu obiecte, precum și prin conștientizarea unei alimentații sănătoase și a importanței activității fizice.

II. Dezvoltarea limbajului

cuprinzând ascultarea și înțelegerea, dezvoltarea limbajului oral și a comunicării, extinderea vocabularului și apariția limbajului scris prin situații reale și funcționale asociate cu viața de zi cu zi a copilului, cum ar fi cititul și scrisul.

III. Dezvoltarea cognitivă promovarea diferitelor concepte, inclusiv a numerelor și a operațiilor legate de comparație, clasificare, conservare spațială și cantitativă, corespondență unu la unu, numere și obiecte, construirea progresivă a sensului spațial, organizarea datelor, organizarea secvențială, gândire critică, observare și verificare, raționament și rezolvare de probleme, precum și cunoștințe despre lumea fizică, socială și naturală.

IV. Dezvoltarea personală, socială și emoțională

se concentrează pe dezvoltarea conștiinței de sine, a autocontrolului, a inițiativei, a curiozității, a angajamentului, a perseverenței, a cooperării, a sensibilității, a relațiilor sociale, a interacțiunilor pozitive cu colegii, a comportamentului prosocial, a exprimării și acceptării sentimentelor și a respectului pentru sentimentele celorlalți.

V. Dezvoltarea senzorială

prin experiențe vizuale, auditive și kinestezice care contribuie la dezvoltarea celor cinci simțuri.

VI. Dezvoltarea creativității și a simțurilor estetice

explorarea diferitelor forme de artă, încurajând

dispozițiile, expresiile și aprecierile în domeniile dansului, teatrului, muzicii și artelor vizuale.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie ----->
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- ### Bibliografie

- 4.1 Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru
- 4.2. Copilul ca un întreg și activitățile profesioniștilor
- 4.3 Interconectarea dintre dezvoltare, învățare și curriculum
- 4.4. Articularea cunoașterii și acțiunea de integrare
- 4.5. Rolul cadrului didactic în promovarea dezvoltării holistice
- 4.6 Sugestii de auto-reflecție
- 4.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Inspirându-ne din abordările menționate mai sus, considerăm că aceste domenii de dezvoltare se bazează pe un set de principii pe care cadrele didactice din educația timpurie ar trebui să le ia în considerare în practica lor:

i) înțelegerea jocului ca fundament al învățării;

- (ii) valorizarea experienței ca proces prin care se produce învățarea;
- (iii) includerea diferitelor forme de exprimare (arte vizuale, dans, mișcare, teatru, muzică);
- (iv) luarea în considerare a ritmicității, intereselor și nevoilor copiilor;
- (v) integrarea interacțiunilor formale și informale și a învățării;

- (vi) recunoașterea caracteristicilor gândirii copiilor;
- (vii) valorizarea competenței lor în ceea ce privește modalitățile de gândire și de acțiune;
- (viii) utilizarea diferitelor instrumente culturale ca mijloace de învățare;
- (ix) asocierea educației cu îngrijirea;
- (x) integrarea cunoștințelor (alfabetizare, calcul și înțelegere a lumii) în experiențele de zi cu zi;
- (xi) luarea în considerare a participării copiilor prin negociere, dialog, reflecție și decolonizare;
- (xii) conectarea cunoștințelor;
- (xiii) pornind de la observație și ascultare activă pentru planificare; și
- (xiv) punerea în aplicare a unei evaluări continue, formative și autentice care integrează procesele și realizările.

Din această perspectivă conceptuală, elevul învață prin experiențele pe care le are cu obiectele, cu ceilalți și cu realitatea, unde poate greși, iar ulterior încerca din nou, poate repeta, recrea, imita și se poate identifica. Prin urmare, cadrul didactic ar trebui să promoveze un mediu în care copilul se simte încurajat și provocat să aleagă, să exploreze și să experimenteze, desig-

ur, în siguranță, și unde i se pot oferi diverse oportunități de a învăța. Un mediu în care vocea lor este auzită, ideile lor sunt luate în considerare și apreciate, ceea ce crează un sentiment de apartenență la un grup care se sprijină reciproc și construiește cunoștințe în mod colectiv. După cum subliniază Oliveira-Formosinho și Formosinho (2011), astfel de medii “promovează construcția unei învățări interactive și continue, oferind copiilor atât dreptul de a participa, cât și dreptul de a beneficia de un sprijin din partea cadrului didactic” (p.18).

În acest sens, o abordare holistică consideră participarea tuturor ca fiind un drept, solicitând internaționalizarea unei practici pedagogice care valorizează atât agenția copilului, cât și pe cea a adulților care interacționează cu el. Cadrele didactice competente sunt cei care înțeleg competențele copiilor, deoarece îi văd drept indivizi care au drepturi și care trebuie respectate, care creează medii de învățare experiențiale, interactive și colaborative, implicând părinții, familiile și comunitatea în dezvoltarea unei educații democratice, incluzive și care respectă diversitatea (Formosinho & Oliveira-Formosinho, 2008).

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie ----->
- 5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie

4.4. Articularea cunoașterii și acțiunea de integrare

O altă reflecție asupra perspectivei holistice se concentrează pe integrarea cunoștințelor. Ca exemplu de abordare de integrare a conținuturilor, menționăm învățarea bazată pe proiecte, prezentă în cadrul Mișcării Escola Moderna sau în abordarea Reggio Emilia. În ambele abordări, sensul proiectului presupune integrarea diverselor domenii de conținut într-o experiență trăită, situată în explorarea profundă a unei idei, a unui interes sau a unui subiect. Această perspectivă îi ajută pe copii să relaționeze învățarea academică cu idei despre lumea reală. Aceste proiecte îi ajută pe copii să stabilească conexiuni între diferite concepte și să dezvolte o înțelegere globală a fenomenelor studiate. Astfel, curriculumul este flexibil și receptiv la nevoile copiilor, referindu-se la fiecare în individualitatea sa. Modul în care sunt elaborate

proiectele pune în valoare integrarea tuturor, recunoscând diversitatea socială și culturală. Aceasta constituie o strategie care încurajează și susține toate formele de dezvoltare menționate anterior, stimulând exprimarea copilului prin intermediul diferitelor limbaje. De asemenea, este important de remarcat faptul că proiectul servește drept organizator de idei, cumulator de cunoștințe, experiențe și competențe, dar totodată și ca mijloc privilegiat de investigare a realității naturale și sociale. În cele din urmă, subliniem că această metodologie permite copilului să stabilească legături cu învățarea anterioară, motivându-l să caute mai multe informații despre subiectele studiate.

- 4.1 Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru
- 4.2. Copilul ca un întreg și activitățile profesioniștilor
- 4.3 Interconectarea dintre dezvoltare, învățare și curriculum
- 4.4. Articularea cunoașterii și acțiunea de integrare
- 4.5. Rolul cadrului didactic în promovarea dezvoltării holistice
- 4.6 Sugestii de auto-reflecție
- 4.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

4.5. Rolul cadrului didactic în promovarea dezvoltării holistice

Rolul cadrului didactic în promovarea unei dezvoltări holistice în educația timpurie este crucial și multifacțat. Cadrele didactice joacă un rol semnificativ în crearea unui mediu care sprijină creșterea și bunăstarea generală a copiilor, luând în considerare aspectele fizice, cognitive, sociale, emoționale și creative ale acestora. Prin adoptarea unei abordări holistice, cadrele didactice pot alimenta și sprijini în mod eficient dezvoltarea copiilor în toate domeniile. Iată câteva modalități-cheie prin care educatorii contribuie la promovarea dezvoltării holistice:

Crearea unui Mediu Favorabil

Cadrele didactice creează un mediu sigur, incluziv și de susținere în care copiii se simt apreciați, respectați și încurajați să exploreze, să învețe și să se exprime. Aceștia promovează relații pozitive, oferă sprijin emoțional și încurajează un sentiment de apartenență, permițându-le copiilor să se dezvolte din punct de vedere social și emoțional.

Abordare Personalizată și Receptivă

Cadrele didactice recunosc faptul că fiecare copil este unic și are propriile puncte forte, interese și stiluri de învățare. Aceștia observă și evaluează

dezvoltarea copiilor și își adaptează strategiile de predare pentru a răspunde nevoilor individuale. Recunoscând și răspunzând la abilitățile și preferințele fiecărui copil, cadrele didactice se asigură că aceștia beneficiază de experiențe de învățare personalizate și semnificative..

Facilitarea Jocului și a Explorării

Jocul este o componentă esențială a dezvoltării holistice. Cadrele didactice creează oportunități pentru copii de a se implica în jocuri deschise, permițându-le să exploreze, să experimenteze și să înțeleagă lumea din jurul lor. Prin joc, copiii își dezvoltă abilitățile fizice, cognitive, sociale și emoționale, stimulându-și în același timp creativitatea și imaginația.

Curriculum Integrat

Cadrele didactice proiectează și implementează un curriculum care integrează diverse domenii de dezvoltare. Aceștia planifică activități și experiențe care încorporează limbajul și alfabetizarea, matematica, științele, artele și dezvoltarea fizică. Prin oferirea unui curriculum echilibrat și cuprinzător, educatorii îi sprijină pe copii în dobândirea unei game largi de abilități și cunoștințe.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie ----->
- 5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie

- 4.1 Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru
- 4.2. Copilul ca un întreg și activitățile profesioniștilor
- 4.3 Interconectarea dintre dezvoltare, învățare și curriculum
- 4.4. Articularea cunoașterii și acțiunea de integrare
- 4.5. Rolul cadrului didactic în promovarea dezvoltării holistice
- 4.6 Sugestii de auto-reflecție
- 4.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Promovarea Dezvoltării Sociale și Emoționale

Cadrele didactice îi ajută pe copii să își dezvolte conștiința de sine, autoreglementarea și abilitățile sociale. Aceștia îi învață empatia, rezolvarea conflictelor și cooperarea, promovând relații pozitive și un sentiment de apartenență la comunitate. Prin modelare și îndrumare, cadrele didactice îi sprijină pe copii în gestionarea emoțiilor lor, în exprimarea eficientă și în dezvoltarea stimei de sine.

Încurajarea Gândirii Critice și a Rezolvării Problemelor

Cadrele didactice stimulează dezvoltarea cognitivă a copiilor prin încurajarea gândirii critice, a rezolvării problemelor și a cercetării. Aceștia le oferă copiilor oportunități de a explora, cerceta și pune întrebări, promovând curiozitatea, raționamentul logic și creativitatea. Prin implicarea în discuții deschise și activități provocatoare, cadrele didactice stimulează creșterea cognitivă și dezvoltarea intelectuală a copiilor.

Colaborarea cu Familiile și Comunitățile

Cadrele didactice recunosc importanța implicării familiilor și comunităților în promovarea dezvoltării holistice. Aceștia stabilesc parteneriate cu părinții și îngrijitorii, solicitând opiniile și implicarea acestora în experiențele de învățare ale copiilor. Colaborând cu familiile și apelând la resursele comunității, cadrele didactice sporesc diversitatea și profunzimea parcursului educațional al copiilor.

Dezvoltarea Profesională Continuă

Cadrele didactice se implică în dezvoltarea profesională continuă pentru a fi la curent cu cele mai recente cercetări, teorii și practici legate de dezvoltarea holistică. Aceștia participă la ateliere de lucru, conferințe și sesiuni de formare pentru a-și îmbunătăți cunoștințele și abilitățile. Prin îmbunătățirea continuă a practicilor lor, educatorii pot sprijini mai bine dezvoltarea holistică a copiilor în mod eficient.

Documentația pedagogică este un instrument puternic care sprijină implementarea unei abordări holistice în educația timpurie a copiilor. Aceasta implică colectarea, analiza și interpretarea sistematică și deliberată a dovez-

ilor privind învățarea și dezvoltarea copiilor. Prin documentarea experiențelor copiilor, educatorii obțin informații despre punctele forte, interesele și nevoile acestora.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
  - 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
  - 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
  - 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie ----->
  - 5 Principii etice în documentația pedagogică
- ## Bibliografie

4.6 Sugestii de auto-reflecție

Implementarea pedagogiei holistice:

Cum pot educatorii să implementeze în mod practic pedagogia holistică în practicile lor zilnice de predare? Ce strategii pot fi utilizate pentru a se asigura că toate aspectele dezvoltării copilului (fizice, cognitive, sociale, emoționale etc.) sunt abordate în mod eficient în mediul de învățare?

Echilibrul între abordările individualizate și cele incluzive:

Cum pot cadrele didactice să găsească un echilibru între oferirea unui sprijin individualizat pentru nevoile unice ale fiecărui copil și promovarea unui mediu incluziv care celebrează diversitatea culturală și apreciază contribuțiile fiecăruia? Cum poate fi adaptată pedagogia holistică pentru a se potrivi diferitelor contexte și tradiții culturale, asigurându-se că aceasta respectă și celebrează diversele medii și perspective ale copiilor și familiilor implicate?

Integrarea jocului și a învățării:

Cum pot cadrele didactice să integreze eficient abordările de învățare bazate pe joc pentru a promova dezvoltarea holistică? Cu ce provocări s-ar putea confrunta cadrele didactice atunci când încearcă să integreze diverse aspecte ale dezvoltării într-un curriculum coerent? Cum pot depăși obstacolele potențiale pentru a asigura o experiență educațională bine încheată pentru fiecare copil?

Colaborarea cu familiile și comunitățile:

Cum pot cadrele didactice să implice în mod activ familiile și comunitățile în sprijinirea dezvoltării holistice și cum pot comunica și colabora în mod eficient cu părinții și tutorii pentru a crea un mediu de învățare coerent pentru copil?

- 4.1 Principiile pedagogiei holistice: integritate, interconectare, incluziune și echilibru
- 4.2. Copilul ca un întreg și activitățile profesioniștilor
- 4.3 Interconectarea dintre dezvoltare, învățare și curriculum
- 4.4. Articularea cunoașterii și acțiunea de integrare
- 4.5. Rolul cadrului didactic în promovarea dezvoltării holistice
- 4.6 Sugestii de auto-reflecție
- 4.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

4.7 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Aprofundați cunoștințele

Cărți și Documente

Petrie, P. B., E. Heptinstall, S. McQuail, A. Simon, and V. Wigfall. (2009). *Pedagogy: a holistic, personal approach to work with children and young people, across services: European models for practice, training, education, and qualification*. Thomas Coram Research Unit. Disponibil em: https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10000058/1/may_18_09_Ped_BRIEFING_PAPER_JB_PP_.pd

Keung, C.P.C., Cheung, A.C.K. *Towards Holistic Supporting of Play-Based Learning Implementation in Kindergartens: A Mixed Method Study*. *Early Childhood Educ J* 47, 627–640 (2019) <https://doi.org/10.1007/s10643-019-00956-2>

Linkuri

Early Years Education: Holistic Development

Waldorf Education: What is holistic learning?

O Começo da Vida Filosofia de Reggio Emilia

Movimento da Escola Moderna

Movimento da Escola Moderna 2

Movimento da Escola Moderna 3

Siteuri web

<https://www.foundationeducation.edu.au/articles/supporting-the-holistic-development-of-children>

D

5. Principii etice în documentația pedagogică

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică ----->

Bibliografie

5. Principii etice în documentația pedagogică

Maria Luisa Azevedo, Cristina Mesquita, Cristiana Ribeiro
Research Center in Basic Education, Instituto Politécnico de Bragança

În cadrul acestui text vor fi analizate aspectele esențiale ale considerațiilor etice în documentația pedagogică și în procesul de învățare, punând accentul pe respectarea drepturilor copiilor, pe capacitatea lor de acțiune și pe participarea activă. De asemenea, evidențiază importanța respectării copiilor în timpul activităților de colectare a datelor. Prin explorarea acestor teme interconectate, ne propunem să subliniem importanța respectării standardelor etice și a asigurării unei abordări centrate pe copil în practicile educaționale și în eforturile de cercetare.

5.1. Respectarea drepturilor copiilor în timpul procesului de învățare

Drepturile copilului, exprimate în diferite instrumente juridice, reflectă natura specială a copiilor, având în vedere condiția lor unică, și au ca scop promovarea bunăstării și dezvoltării sănătoase a acestora. În ultimii ani, a avut loc o reflecție tot mai amplă asupra principiilor și proceselor de cercetare care implică pe elevi, însoțită de o schimbare în ceea ce privește drepturile copilului (Woodhead & Faulkner, 2005; Christensen & James, 2005; Bell, 2008a; Morrow, 2012).

Convenția cu privire la drepturile copilului (CDC) stabilește un set de obligații pentru state (și pentru actorii acestora) și s-a dovedit a fi un cadru util și important pentru orientarea cercetării etice cu copii (Lundy & McEvoy, 2012). Aceasta este frecvent menționată în studiile care adoptă o abordare a metodelor de cercetare bazată pe drepturile copilului (Beazley et al., 2009; Bessell, 2015; Graham et al., 2013). Recunoașterea acestei abordări implică o reflecție constantă asupra aspectelor etice, asigurând răspunsuri coerente la provocările emergente. Devine un imperativ moral de a ghida practicile pedagogice și de investigare în conformitate cu principiile etice, asigurând în același timp respectarea tuturor drepturilor acestora. Astfel, apare necesitatea de a crea medii de

- 5.1. Respectarea drepturilor copiilor în timpul procesului de învățare
- 5.2. Agenția și participarea copiilor
- 5.3. Respectul față de copii în timpul colectării datelor
- 5.4 Sugestii de auto-reflecție
- 5.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

interacțiune și comunicare între diferiți actori sociali pentru a încuraja gândirea critică, dialogurile reflexive și luarea deciziilor ghidate de principii etice. Aceste acțiuni au ca scop promovarea reflecțiilor asupra fundamentelor teoretice și metodologice care stau la baza documentației pedagogice. Accentuarea necesității unei abordări reflexive a eticii încurajează dezvoltarea unor relații dinamice și respectuoase între toate părțile implicate (Mesquita, 2020).

Cadrele didactice din învățământul preșcolar, atunci când se documentează, devin cadre didactice - cercetători ai copiilor și alături de ei. Acest lucru implică faptul că cercetarea cu copiii ar trebui să se bazeze pe o dimensiune reflexivă. Este necesară acordarea unei atenții deosebite relațiilor multiple care apar pe parcursul procesului, ceea ce ridică întrebări cu caracter etic, în special în ceea ce privește protecția și participarea. Implicând copilul în procesul de investigare și considerându-l coproducător de cunoștințe, se arată respect nu numai față de el ca subiect al cercetării, ci și față de ideile și capacitățile sale. O dovadă care demonstrează și garantează drepturile copiilor este alinierea între interesele cercetării și viața de zi cu zi a copiilor pe parcursul întregului proces. Acționând astfel, cercetătorul și cadrele didactice nu numai că îi

includ pe copii ca participanți, dar îi recunosc și ca indivizi „afecțați” de cercetare, ceea ce le dă posibilitatea de a iniția și de a continua procesul de investigare cu gândul la drepturi. Prin urmare, este esențial să se recunoască faptul că elevii au viziuni asupra lumii, ce pot fi distincte față de gândirea adulților, și să li se permită să decidă, să își exprime disponibilitatea sau să își împărtășească perspectivele asupra realității pe care o observă (Mesquita, 2020).

Principiile etice în documentația pedagogică ar trebui să fie înțelese de toate părțile interesate și abordate dintr-o perspectivă de evaluare holistică. O prezentare generală a acestor principii se bazează pe adaptarea principiilor etice prezentate de Oliveira-Formosinho et al. (2019). Principii etice de luat în considerare în documentația pedagogică și evaluarea holistică:

- a) Să urmeze principiul interesului superior al tuturor părților interesate.
- b) Implică în mod activ și democratic copiii și familiile în cadrul proceselor.
- c) Respectă și ia în considerare învățarea holistică a copilului, recunoscând în același timp interacțiunea acestora cu învățarea profesioniștilor.
- d) Luați în considerare contextele, procesele și rezultatele.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică ----->

Bibliografie

e) Sprijină procesul de dezvoltare individuală a fiecărui copil, luând totodată în considerare întreg grupul.

Cadrele didactice trebuie să ia în considerare și să reflecte cu atenție asupra tuturor procedurilor inerente cercetării (producerea dovezilor, analiza datelor, discuții și diseminare). Grija și reflecția etică nu sunt determinate de natura cunoștințelor produse, ci, în primul rând, de sensibilitatea din timpul procedurilor de colectare a datelor și de implicațiile lor ulterioare (Berman et al., 2016). Copiii pot vorbi cu autoritate despre experiențele și emoțiile lor. Cu toate acestea, atunci când subiectul este dincolo de experiențele lor, contribuția lor la cercetare poate fi mai superficială. Prin urmare, este esențial ca, recunoscând chiar și imaturitatea copiilor, cercetătorii să evite infantilizarea discursului acestora și să se abțină de la utilizarea constantă a unui limbaj simplist care nu face decât să obțină răspunsuri superficiale (Alderson, 2005). Atunci când cadrele didactice își asumă rolul de cercetători, acestea ar trebui să se angajeze inițial în reflecții cu diferite părți interesate pentru a colecta informații utile despre cele mai bune modalități de a se asigura că drepturile copilului sunt respectate în toate etapele investigației. Un alt punct important este stabilirea unui proces

de negociere cu elevii, definind în mod clar ceea ce sunt dispuși sau nu să facă (Mesquita, 2020). Printre numeroasele sale obiective, cercetarea cu ajutorul copiilor are potențialul de a furniza informații despre politici și practici, contribuind la protejarea drepturilor acestora. Cu toate acestea, în pofida existenței unor orientări etice pentru cercetarea în domeniul educației, există adesea cazuri în care aceste referințe nu sunt definite, iar considerațiile etice referitoare în mod specific la cercetarea efectuată cu elevii sunt rare (Bell, 2008b; Mishna et al., 2004). Pentru a răspunde acestei nevoi, au fost dezvoltate proiecte recente pentru a crea referințe etice pentru cercetătorii și cadrele didactice-cercetători care studiază practici care implică elevii. Un astfel de proiect este International Ethical Research Involving Children (ERIC), creat pentru a veni în sprijinul diversilor actori sociali (profesioniști din domeniul educației sau familii) care interacționează cu copiii. ERIC servește ca o resursă valoroasă pentru a înțelege ce înseamnă planificarea și desfășurarea unei cercetări etice care implică elevii și tinerii în diverse contexte geografice, sociale, culturale și metodologice. Urmând orientările ERIC, cadrele didactice se pot asigura că practicile lor de documentație sunt etice și respectă drepturile și intimitatea copiilor.

- 5.1. Respectarea drepturilor copiilor în timpul procesului de învățare
- 5.2. Agenția și participarea copiilor
- 5.3. Respectul față de copii în timpul colectării datelor
- 5.4. Sugestii de auto-reflecție
- 5.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică ----->

Bibliografie

5.1. Respectarea drepturilor copiilor în timpul procesului de învățare

5.2. Agenția și participarea copiilor

5.3. Respectul față de copii în timpul colectării datelor

5.4 Sugestii de auto-reflecție

5.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

5.2. Agenția și participarea copiilor

Convenția privind drepturile copilului a făcut vizibil și legitim dreptul la reprezentare și dreptul la participare al copiilor (vizibil în primele puncte ale articolelor 12 și 13). Acest aspect prevede implicațiile pentru cei care lucrează cu ei și pentru cei care fac cercetări cu ei, legate de datoria de a se asigura că elevii își exprimă liber opiniile cu privire la toate procesele, în special la procesul de cercetare. Tabelul 1 examinează și interpretează patru articole consacrate în CDC, care subliniază punctele legate de agenția și participarea copiilor:

Articol	Puncte evidențiate
Articolul 3 (Punctul 1)	<ul style="list-style-type: none"> - Garantarea de către statele-părți a bunei funcționări a instituțiilor, serviciilor și unităților responsabile pentru copii. - Obligația instituțiilor, serviciilor și unităților de a proteja copiii, respectând normele definite de autoritățile competente (în ceea ce privește siguranța și sănătatea, numărul și calificarea personalului și supravegherea adecvată).
Articolul 12 (Punctul 1)	<ul style="list-style-type: none"> - Copiii au dreptul de a-și exprima liber opiniile cu privire la problemele care îi privesc. - Opiniile copiilor ar trebui să li se acorde importanța cuvenită în funcție de vârsta și maturitatea lor. - Copiii au dreptul de a participa la procesele de luare a deciziilor care îi implică direct, iar adulții ar trebui să-i asculte și să țină cont de opiniile lor.
Articolul 13 (Punctul 1)	<ul style="list-style-type: none"> - Copiii au dreptul de a căuta, de a primi și de a transmite informații și idei de orice fel, prin orice mijloace de comunicare (orale, scrise, tipărite sau artistice). - Copiii au dreptul de a căuta, de a primi și de a transmite informații și idei de orice fel, prin orice mijloace de comunicare (orale, scrise, tipărite sau artistice).
Articolul 36	<ul style="list-style-type: none"> - Copiii au dreptul la protecție împotriva tuturor formelor de exploatare care le-ar putea afecta bunăstarea fizică, mentală, spirituală, morală, socială sau orice alt aspect al bunăstării lor. - Incluzând protecția copiilor împotriva tuturor formelor de abuz, neglijare și exploatare. - Garantând faptului că elevii sunt în siguranță și protejați împotriva răului, bunăstarea lor fiind o prioritate absolută.

Table 1 - Agency and Child Participation in CRC

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică ----->

Bibliografie

5.1. Respectarea drepturilor copiilor în timpul procesului de învățare

5.2. Agenția și participarea copiilor

5.3. Respectul față de copii în timpul colectării datelor

5.4 Sugestii de auto-reflecție

5.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Atunci când se recunoaște agenția și implicarea copiilor în probleme de interes pentru ei, este esențial să se asigure dreptul la protecție și la protecție, garantând că, în rolul lor de participanți activi, copiii sunt protejați. În acest sens, atunci când se începe o investigație, este necesar să se ia în considerare impactul acesteia asupra participanților, fie că este vorba de copii sau de adulți, precum și contribuția lor specifică. Atunci când se „îmbină” drepturile, ar trebui să se ia în considerare mai mulți factori (Figure 8):

Copiii, atunci când participă la procesul de documentație, trebuie, de asemenea, să fie protejați de eventualele prejucții care pot apărea din acest proces

(Beazley et al., 2009).

Cadrele didactice au responsabilitatea de a utiliza metode ce facilitează exprimarea opiniilor, experiențelor și a punctelor de vedere ale copiilor

(Beazley et al., 2009).

Capacitatea, dependența și/ sau vulnerabilitatea copiilor nu ar trebui să fie singurii factori determinanți pentru participarea lor la documentație, ci ar trebui să influențeze modul în care are loc această participare

(Graham et al., 2013).

Figure 8 - Factors to consider ensuring ethical principles

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică ----->

Bibliografie

5.1. Respectarea drepturilor copiilor în timpul procesului de învățare

5.2. Agenția și participarea copiilor

5.3. Respectul față de copii în timpul colectării datelor

5.4 Sugestii de auto-reflecție

5.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Cadrele didactice din învățământul preșcolar trebuie să găsească un echilibru între nevoia de a documenta învățarea copiilor și necesitatea de a le proteja intimitatea și integritatea, susținând în același timp dreptul lor la participare. Pentru a asigura acest drept, copiii trebuie să fie implicați în cercetare, așa cum este recunoscut de Convenția Națiunilor Unite privind drepturile copilului (CDC). În plus, este esențial să existe orientări etice convenite la nivel internațional, deoarece acestea pot fi aplicate în diferite contexte, având în vedere impactul potențial pe care rezultatele cercetării îl pot avea asupra vieții copiilor și importanța protejării drepturilor acestora. Când vorbim despre participarea copiilor la cercetare, aceasta înseamnă că aceștia:

. Pot vorbi despre drepturile lor, asigurându-se că experiențele și perspectivele lor influențează îndeaproape investigațiile, ceea ce duce la cunoștințe precise și specifice din punct de vedere cultural, sporind astfel valoarea și validitatea rezultatelor;

. Să contribuie la consolidarea legilor, politicilor și practicilor, promovând astfel demnitatea lor;

. Să aibă posibilitatea de a se implica direct în cercetare, fără a fi marginalizate sau reprezentate ca obiecte pasive;

. Să le fie respectat consimțământul lor în cunoștință de cauză, protejându-i de practici de cercetare invazive și abuzive (Alderson, 2005).

Atunci când utilizează documentația pedagogică ca strategie, cadrele didactice din primii ani de viață ar trebui să comunice atât cu copiii, cât și cu familiile acestora cu privire la procesele de învățare și să se asigure că toate părțile se pot implica în acest proces. Pentru a realiza acest lucru, este necesar să se stabilească orientări clare pentru utilizarea documentației pedagogice:

a) să obțină consimțământul în cunoștință de cauză al părinților sau al tutorilor legali înainte de a utiliza imagini sau texte cu copii în documentație. Explicați scopul documentației și modul în care aceasta va fi utilizată.

b) Utilizați imagini și/sau texte care respectă intimitatea și demnitatea copiilor.

c) Asigurați-vă că documentația este stocată în siguranță, este confidențială și nu este împărtășită cu persoane neautorizate.

d) Utilizați documentația numai în scopuri educaționale și asigurați-vă că este accesibilă numai părților interesate autorizate.

e) Evitați prejudecățile și stereotipurile în cadrul documentației. Asigurați-vă că documentația este justă din punct de vedere cultural și respectă diversitatea.

f) Respectați principiile etice și științifice atunci când realizați documentația pedagogică.

g) Utilizați documentația pentru a sprijini învățarea și dezvoltarea copiilor și pentru a informa cadrele

didactice și alte părți interesate cu privire la practicile utilizate (Heiskanen, 2019; Sousa, 2022; Tarr, 2011).

Documentația pedagogică are puterea de a promova transformarea pedagogică, conducând potențial la o practică bazată pe drepturile educației timpurii (Sousa, 2022). Pornind de la această ipoteză, atunci când vorbim de documentația pedagogică ca o strategie de înregistrare și documentare a proceselor de învățare, a jocului și a ideilor copiilor, pentru a stimula reflecția în rândul educatorilor pentru copilăria timpurie și pentru a încuraja dialogul cu familiile (Oliveira-Formosinho & Pascal, 2019), se înțelege, de asemenea, că procesul de documentare trebuie să respecte pe deplin drepturile copiilor. Stabilirea unor linii directoare pentru a proteja intimitatea copiilor și pentru a asigura respectul pentru agenția lor pe parcursul tuturor proceselor.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică ----->

Bibliografie

- 5.1. Respectarea drepturilor copiilor în timpul procesului de învățare
- 5.2. Agenția și participarea copiilor
- 5.3. Respectul față de copii în timpul colectării datelor
- 5.4 Sugestii de auto-reflecție
- 5.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

5.3. Respectul față de copii în timpul colectării datelor

Recunoașterea corelației dintre drepturile copiilor și respectul în timpul proceselor de colectare a informațiilor este esențială în cadrul unei pedagogii bazate pe drepturi. Prin articularea acestor două puncte, respectul și metodele de cercetare, se presupune că acestea ar trebui să se alăture în mod adecvat la ceea ce este copilul, la contextul socio-cultural și la modul în care cultura, abilitățile și perspectivele sale (Graham et al., 2013). Berman et al. (2016) reflectă asupra punctelor-cheie care trebuie luate în considerare atunci când se discută despre respect, evidențiate în Figure 9:

Diferitele metode și tehnici utilizate de cadrele didactice din învățământul preșcolar pentru a surprinde perspectivele copiilor se aliniază principiilor etice, deoarece permit tuturor copiilor să se documenteze și să își exprime ideile și sentimentele. Angajarea unor abordări sensibile poate crea un mediu în care aceștia se simt mai confortabil. Cu toate acestea, în situații de vulnerabilitate, este esențial să se ia în considerare dacă unele întrebări sau investigații sunt cu adevărat necesare sau dacă acestea ar putea provoca disconfort copiilor. Este recunoscut faptul că elevii nu ar trebui să se simtă obligați să răspundă la întrebările adulților.

Respect for all individuals

Considering the values, preferences, and beliefs of participants;

Understanding that people are capable of deliberating and acting according to their decisions;

Recognising the ability to make judgments, express opinions, and make choices

Foundations of respect in documenting

Understanding participants as interactive subjects;

Recognising complex relationships of interdependence between adults and children;

Understanding that decision-making occurs based on social contexts;

Acknowledging limitations of personal agency due to age, circumstances, or personal abilities.

Respect for children as participants

Situating children's actions in their experience;

Recognising unequal power relationships;

Acknowledging the developing capabilities of children.

Figure 9 - Points to consider with respect to DC

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holistică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică ----->

Bibliografie

- 5.1. Respectarea drepturilor copiilor în timpul procesului de învățare
- 5.2. Agenția și participarea copiilor
- 5.3. Respectul față de copii în timpul colectării datelor
- 5.4 Sugestii de auto-reflecție
- 5.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

5.4 Sugestii de auto-reflecție

Un aspect esențial este cel al consimțământului. Trebuie să se înțeleagă că acest consimțământ implică mult mai mult decât acceptarea participării; este nevoie de timp pentru a decide, pentru a avea posibilitatea și pentru a fi capabil să pună întrebări, asigurându-și dreptul de a spune da sau nu. Procesul de acordare a consimțământului trebuie privit ca fiind continuu și nu ca un moment unic (Morrow, 2008). Este la fel de important să se stabilească formele de consimțământ și actorii cărora este necesar să li se solicite consimțământul. A presupune că acordul părinților sau al cadrelor didactice este suficient devine echivalent cu ideea că elevii nu au nevoie să își exprime voința sau să refuze să participe (Alderson, 2005).

Procesul de documentație implică pe elevi și trebuie înțeles într-o dimensiune praxiologică. Într-o pedagogie bazată pe drepturi, cadrele didactice trebuie să respecte drepturile individuale și colective ale copiilor, negocierile acestora în procesul de documentație și convingerea că fiecare poate contribui la garantarea tuturor drepturilor.

Cum pot cadrele didactice să găsească un echilibru între documentarea experiențelor de învățare ale copiilor și asigurarea respectării intimității și demnității lor în timpul procesului?

În ce fel pot principiile Convenției privind drepturile Copilului să informeze și să modeleze practicile etice de cercetare care implică elevii în mediul educațional?

Cum pot cadrele didactice să se asigure că opiniile copiilor au importanța cuvenită în funcție de vârstă și maturitate, așa cum stipulează articolul 12 din CRC?

Cum pot cadrele didactice să implice copiii în procesele de luare a deciziilor care le afectează viața, așa cum subliniază articolul 12 din CRC?

Ce măsuri pot fi luate pentru a promova un mediu etic și respectuos pentru interacțiunile și comunicarea dintre educatori, copii și familii în timpul procesului de colectare a datelor?

5.5 Instrumente practice pentru activitățile de zi cu zi

Extindeți-vă cunoștințele

Cărți și articole:

Merg, P., (2012). *Ethical principles, dilemmas, and risks in collecting data on violence against children: A review of available literature*, Statistics and Monitoring Section/Division of Policy and Strategy, UNICEF, New York. Disponibil em: https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2015/12/EPDRCLitReview_193.pdf

UNICEF (2015). *UNICEF procedure for ethical standards in research, evaluation, data collection and analysis*. UNICEF. Disponibil em: <https://www.unicef.org/media/54796/file>

Campbell, D. & Cecil, J. (N7D). *Protection of the rights and interests of human subjects in the areas of program evaluation, social experimentation, social indicators, survey research, secondary analysis of research data, and statistical analysis of data from administrative records*. In *The Belmont Report Ethical Principles and Guidelines for the Protection of Human Subjects of Research*, Vol. II. Disponibil em: http://videocast.nih.gov/pdf/ohrp_appendix_belmont_report_vol_2.pdf

Videoclipur

Ethical Research Involving Children

The Early Years Podcast Episode 2 Pedagogical Documentation

Documenting Children's Learning

Participatory Research with Children: Different Degrees of Participation

Linkuri

<https://childethics.com/>

PROLOGE

Bibliografie

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie ----->

Bibliografie

- Aistear Síolta (2017). Developing an emergent and inquiry-based curriculum. Retrieved from [HTTPS://www.aistearsiolta.ie/en/introduction](https://www.aistearsiolta.ie/en/introduction)
- Alderson, P. (2005). Crianças como investigadoras. Em *Investigação com crianças: Perspectivas e práticas* (pp. 261–280). Routledge.
- Assembleia Geral nas Nações Unidas. (1989). A Convenção sobre os Direitos da Criança. UNICEF. http://www.unicef.pt/docs/pdf_publicacoes/convencao_direitos_crianca2004.pdf
- Bath, C. (2012). 'I can't read it; I don't know': Young children's participation in the pedagogical documentation of English early childhood education and care settings. *International Journal of Early Years Education*, 20(2), 190-201.
- Beazley, H., Bessell, S., Ennew, J., & Waterson, R. (2009). The right to be properly researched: Research with children in a messy, real world. *Children's Geographies*, 7(4), 365–378. <https://doi.org/10.1080/14733280903234428>
- Bell, N. (2008a). Ethics in child research: Rights, reason and responsibilities. *Children's Geographies*, 6(1), 7–20.
- Bell, N. (2008b). Ethics in child research: Rights, reason and responsibilities. *Children's Geographies*, 6(1), 7–20
- Berman, G., Hart, J., O'Mathúna, D., Mattellone, E., Potts, A., O'Kane, C., Shusterman, J., & Tanner, T. (2016). What We Know about Ethical Research Involving Children in Humanitarian Settings: An Overview of Principles, the Literature and Case Studies (Innocenti Working Papers N.o 2016/18; Innocenti Working Papers, Vol. 2016/18).
- Bessell, S. (2015). Rights-Based Research with Children: Principles and Practice. Em R. Evans, L. Holt, & T. Skelton (Eds.), *Methodological Approaches* (pp. 1–18). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-4585-89-7_17-1
- Biermeier, M. A. (2015). Inspired by Reggio Emilia: Emergent Curriculum in Relationship-Driven Learning Environments, 70 (5), National Association for the Education of Young Children (NAEYC). <https://www.naeyc.org/resources/pubs/yc/nov2015/emergent-curriculum>
- Bruner, J. (2000). *Cultura da Educação*. Lisboa: Edições 70.
- Christensen, P., & James, A. (2005). *Investigação com crianças: Perspectivas e práticas*. Routledge.
- Clark, A., & Moss, P. (2005). *Spaces to play: More listening to young children using the Mosaic approach*: Jessica Kingsley Publishers.
- Cowan, K. (2014). Multimodality: Observing and documenting with video in nursery. *The Early Education Journal*, 74, 6-7.
- Craft, A., & Paige-Smith, A. (2013). What does it mean to reflect on our practice. In *Developing reflective practice in the early years*. Maidenhead: McGraw Hill.
- Dahlberg, G., & Moss, P. (2005). *Ethics and politics in early childhood education*. London & New York: Routledge.
- Eckhoff, A. (2019). Public Displays of Children's Work in Early Learning and Elementary School Settings as Documentation of Children's Learning Experiences. *International Journal of Early Childhood*, 51(1), 73-91.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie ----->

Bibliografie

- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, A. (2008). *As Cem linguagens da Crianças*. Porto Alegre: Artmed.
- Elliott, J. (2010). *Building Educational Theory through Action Research*. In S. Noffke & B. Somekh, Fawcett, M., & Watson, D. (2016). *Learning through child observation*: Jessica Kingsley Publishers.
- Folque, M. (2014). *O Aprender a Aprender no Pré-escolar. O modelo pedagógico do movimento da escola moderna*. Fundação Calouste Gulbenkian.
- Folque, M. A. (2012). *O aprender a aprender no Pré-escolar: o modelo pedagógico do Movimento da Escola Moderna*. Lisboa: Fundação Calouste Gulbenkian; FCT.
- Folque, M. A. (2008). *An investigation of the Movimento da Escola Moderna (MEM) pedagogy and its contribution to learning to learn in Portuguese Pre-schools*. Thesis for the degree of Doctor of Philosophy. London: Institute of Education, University of London.
- Folque, M. A. & Bettencourt, M. (2018). *O modelo pedagógico do Movimento da Escola Moderna em Creche*. In J. Oliveira-Formosinho & S. Barros Araújo (Orgs.), *Modelos Pedagógicos para a Educação em Creche* (p.113-137). Porto Editora.
- Formosinho, J., & Oliveira-Formosinho, J. (2008). *Pedagogy-in-Participation: Childhood Association*. Lisbon: Aga Khan Foundation.
- Freinet, C. (1975). *Para uma escola do povo*. Editorial Presença.
- Gibbs, G. (1988). *Learning by Doing: A Guide to Teaching and Learning Methods*. Oxford: Oxford Further Education Unit.
- Graham, A., Powell, M. A., Anderson, D., Fitzgerald, R., Taylor, N. J., UNICEF, & Office of Research. (2013). *Ethical research involving children*.
- Harding, J., & Meldon-Smith, L. (2000). *How to Make Observations and Assessments*. Hodder & Stoughton.
- Heckman, J. J., (2012) *The Heckman Equation. - Invest in early childhood development: Reduce deficits, strengthen the economy*. accessed 22/09/2023
- Heiskanen, N. (2019). *Children's needs for support and support measures in pedagogical documents of early childhood education and care*. <https://www.semanticscholar.org/paper/Children%E2%80%99s-needs-for-support-and-support-measures-Heiskanen/6487b820f12450b70cc8a42c4802a7fbea2a5f33>
- Kalliala, M., & Pramling Samuelsson, I. (2014). *Pedagogical documentation*. *Early Years*, 34(2), 116-118.
- Lester, S. (2018). *Playwork and the Co-creation of Play Spaces*. *Aspects of Playwork: Play and culture studies*, 14, 79.
- Malaguzzi, L. (1987). *The hundred languages of children*.
- Manning, M. and Patterson, J., 2006. *LIFETIME EFFECTS: The High/Scope Perry preschool study through age 40*. *Childhood Education*, 83(2), p.121.
- Marshall, C. (2017). *Montessori education: A review of the evidence base*. *Npj Science of Learning*, 2(1), 11. <https://doi.org/10.1038/s41539-017-0012-7>

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie ----->

Bibliografie

- Mason, J. (2005). Child protection policy and the construction of childhood. In J. Mason, & T. Fattore, *Children taken seriously in theory policy and practice* (pp. 91-97). London: Jessica Kingsley.
- Matsumoto, H., Nishiu, H., Taniguchi, M., Kataoka, M., & Matsui, G. (2021). Pedagogical photo documentation for play in early childhood education and care. *Early Years*, 1-17.
- Mesquita, C. (2020). *Investigação com crianças: A exigência de uma ética fundada nos direitos*. Cadernos de Educação de Infância, 120, 77-87.
- Mesquita, C. (2022). Substantiation of the invisible: pedagogical documentation as professional development support. *European Early Childhood Education Research Journal*, 30(2), 239-250.
- Miller, J. P. Ed. (2007). *The holistic curriculum*. Toronto, Ontario, Canada: OISE Press.
- Miller, R. (1992). *What are schools for: Holistic education in American culture*. Brandon, VT: Holistic Education Press
- Miller, R. (2000). *Caring for new life: Essays on holistic education*. Brandon. VT: Foundation for Educational Renewal.
- Mishna, F., Antle, B. J., & Regehr, C. (2004). Tapping the Perspectives of Children: Emerging Ethical Issues in Qualitative Research. *Qualitative Social Work: Research and Practice*, 3(4), 449-468.
- Morrow, V. (2012). The Ethics of Social Research with Children and Families in Young Lives: Practical Experiences. Em J. Boyden & M. Bourdillon (Eds.), *Childhood Poverty* (pp. 24-42). Palgrave Macmillan UK
- Moss, P. (2019). *Alternative Narratives in Early Childhood: An Introduction for Students and Practitioners*. Oxon: Routledge.
- Niza, S. (2007). O modelo Curricular de educação pré-escolar da escola moderna portuguesa. In J. Oliveira-Formosinho, *Modelos Curriculares para a educação de infância* (pp. 123-142). Porto: Porto Editora.
- Niza, S. (2012). *Escritos sobre Educação*. Edições Tinta da China.
- Oliveira-Formosinho, J. (2007a). A contextualização do Modelo High-Scope no âmbito do Projecto Infância. In J. Oliveira-Formosinho, D. Lino & S. Niza, *Modelos curriculares para a educação de Infância: construindo umapraxis de participação*. (pp. 43-92). Porto: Porto Editora.
- Oliveira-Formosinho, J. (2007b). Pedagogia(s) da Infância: reconstruindo uma práxis de participação. In J. Oliveira-Formosinho, T. Kishimoto & M. Pinazza, *Pedagogia(s) da Infância: Dialogando com o Passado, Construindo o Futuro* (pp. 13-36). Porto Alegre: Artmed.
- Oliveira-Formosinho, J. & Formosinho, J. (2011). A perspectiva pedagógica da Associação Criança: a Pedagogia-em-Participação. In J. Formosinho, & R. Gambôa, *O trabalho de Projecto na Pedagogia-em-Participação* (pp. 11-45). Porto: Porto Editora.
- Oliveira-Formosinho, J., & Pascal, C. (Eds.). (2019). *Documentação Pedagógica e Avaliação na Educação Infantil: Um Caminho para a Transformação*. Penso Editora.
- Oliveira-Formosinho, J., & Sousa, J. (2019). Understanding Pedagogic Documentation in Early Childhood Education. In J. F. a. J. Peeters (Ed.), *EECERA*. Oxford: Routledge.

Introducere

- 1 Conceptul de documentație pedagogică în educația timpurie
- 2 Relația dintre documentația pedagogică și procesul de învățare a copiilor
- 3 Pedagogii Participative în Educația Copiilor
- 4 Abordarea Holstică în Educația Timpurie
- 5 Principii etice în documentația pedagogică

Bibliografie ----->

Bibliografie

- Oliveira-Formosinho, J., Formosinho, J., Pascal, C., & Bertram, T. (2019). Princípios éticos para uma Avaliação pedagógica holística. Em *Documentação Pedagógica e Avaliação na Educação Infantil: Um Caminho para a Transformação*, In J. Oliveira-Formosinho & C. Pascal, pp. 137–148). Penso Editora.
- Oslon, D. R. (2003). *Psychological Theory and education reform: how school remarks mind and society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Picchio, M., Di Giandomenico, I., & Musatti, T. (2014). The use of documentation in a participatory system of evaluation. *Early Years*, 34(2), 133-145.
- Ponte, P., & Ax, J. (2010). Action Reserach and Pedagogy as science of the child's upbringing. In S. Noffke, & B. Somekh, *The Sage handbook of Educational Action Research* (pp. 324-335). London: Sage.
- Professional Association for Childcare and Early Years (PACEY). (2016). *Child Observations and Learning Journey*. Retrieved from [https://www.pacey.org.uk/Pacey/media/Website-files/PACEY%20member%20practice%20guides%20\(PDFs\)/PG05-Child-observations-learning-journeys.pdf](https://www.pacey.org.uk/Pacey/media/Website-files/PACEY%20member%20practice%20guides%20(PDFs)/PG05-Child-observations-learning-journeys.pdf)
- Rinaldi, C. (2012). *Diálogos com Reggio Emília: Escutar, investigar e aprender: Escutar, investigar e aprender*. (pp. 162 e 163). 13ª. ed. [S. l.]: Paz & Terra, 2012. 398 páginas p. ISBN 978-8577532421.
- Russell, W., & Lester, S. (2017). Playful movements and the creation of play-spaces: exploring the dilemma of “planning for play”. Paper presented at the Presentation for International Play Association (IPA) Triennial conference.
- Schön, D. A. (1987). *Educating the reflective practitioner: Toward a new design for teaching and learning in the professions*. Jossey-Bass.
- Silva, I., Marques, L., Mata, L., & Rosa, M. (2016). *Orientações Curriculares para a Educação Pré-Escolar*. ME/Direção-Geral da Educação (DGE).
- Sousa, J. (2022). The plural uses of pedagogical documentation in Pedagogy-in-Participation. *European Early Childhood Education Research Journal*, 30(2), 184–199.
- Stacey, S. (2015). *Pedagogical Documentation in Early Childhood*. St. Paul MN: Red Leaf Press.
- Tarr, P. (2011). Reflections and Shadows: Ethical Issues in Pedagogical Documentation. *Journal of Childhood Studies*, 36(2), 11–16
- Walters, K. (2006). *Capture the Moment: Using Digital Photography in Early Childhood Settings*. Research in Practice Series: ERIC.
- Whitebread, D., & O'Sullivan, L. (2012). Preschool children's social pretend play: Supporting the development of metacommunication, metacognition and self-regulation. *International Journal of Play*, 1(2), 197-213.
- Woodhead, M., & Faulkner, D. (2005). Sujeitos, objectos ou participantes? Dilemas da investigação psicológica com crianças. Em P. Christensen & A. James (Eds.), *Investigação com crianças: Perspetivas e práticas* (pp. 1–28). Escola Superior de Educação Paula Frassinetti.
- Vygotsky, I.S. (1991). *Obras Escogidas Tomo I*. Madrid: Aprendizaje Visor y Ministerio de Educación y Ciencia.

PROOF

Digital
Handbook

December 2023

EYdigiFOLIO

early years digital folio